

OMTRYCK

Ändringar: huvudsakligen i lagförslag 1, avsnitt 3.5 och hemställan fr. o. m. moment 13.

Prop. 1983/84: 62

Regeringens proposition

1983/84: 62

**om fortsatt stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m.
samt för investeringar inom energiområdet;**

beslutad den 27 oktober 1983.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BIRGITTA DAHL

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till fortsatt stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. för perioden den 1 januari 1984–30 juni 1987. Vidare föreslås ett konjunkturanpassat investeringsprogram inom energiområdet under år 1984.

Stödet för oljeersättande åtgärder föreslås utgå i form av bidrag, kreditgarantier och villkorliga bidrag. Stöd kan lämnas till användare av anläggningar. Stöd bör vidare kunna utgå oberoende av vem som utför åtgärden, dvs. bl. a. till näringslivet, statliga och kommunala myndigheter eller bolag. Även tillverkare bör kunna ges stöd i vissa fall. Bidrag bör kunna lämnas till prototyp- och demonstrationsanläggningar (PoD-anläggningar) och för högst två anläggningar som tillämpar nyligen demonstrerad teknik m. m. Lånegarantier och i vissa fall villkorliga bidrag kan lämnas till PoD-anläggningar, fullskalanläggningar med betydande kommersiella risker, speciella investeringar i fullskalanläggningar med måttliga kommersiella risker och till stora spillvärmeprojekt.

Stödet i 1984 års investeringsprogram föreslås utgå i form av bidrag. Bidrag kan lämnas för större eldningsanläggningar för inhemskt bränsle, vissa värmepumpsanläggningar, elpannor i särskilda fall, små vattenkraftverk samt för terminaler för separering av skogsråvara. Därtill införs ett särskilt anslutningsbidrag för tillkommande fjärrvärmeanslutningar.

Medelsbehovet för stöd för oljeersättande åtgärder under tiden den

1 januari 1984 t. o. m. 30 juni 1987 beräknas uppgå till totalt 735 milj. kr. och för stöd till investeringar inom energiområdet under år 1984 totalt till 450 milj. kr., varav 100 milj. kr. som utnyttjas av befintliga anslag inom bostadsdepartementets huvudtitel.

För att finansiera fortsatt energiforskning och fortsatta åtgärder för att ersätta olja, m. m. och det konjunkturanpassade investeringsprogrammet föreslås dels en höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter, dels att avgiften omfattar även bensin och vad gäller forskning också kol. Vidare föreslås att en särskild avgift för energiforskning införs för elektrisk kraft från kärnkraftverk. Förändringarna av avgifterna bör genomföras från den 1 januari 1984.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter¹, som enligt lag (1977:941) gäller till utgången av år 1984

dels att lagen skall äga giltighet efter utgången av år 1984.

dels att rubriken till lagen samt 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om särskild avgift för oljeprodukter och kol

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Särskild avgift erlägges i den mån skatteplikt föreligger enligt lagen (1957:262) om allmän energiskatt enligt denna lag för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med etthundraåtta kronor per kubikmeter.

Särskild avgift erlägges, i den mån skatteplikt föreligger enligt lagen (1957:262) om allmän energiskatt, enligt denna lag för

1. *bensin, dock inte motoralkoholer, med sex öre per liter,*

2. *motorbrännolja och eldningsolja med etthundraarton kronor per kubikmeter,*

3. *kolbränslen med tio kronor per ton.*

2 §³

Lagen (1957:262) om allmän energiskatt äger i övrigt motsvarande tillämpning på avgift enligt denna lag. *I deklaration som avses i 23 § 1 mom. nämnda lag får dock i fråga om särskild avgift i stället för vad som föreskrivs i 24 § i lagen avdrag göras för bränsle som*

1. *i avgiftsbelagt skick förvärvats för återförsäljning eller förbrukning i egen rörelse,*

2. *återtagits i samband med återgång av köp,*

3. *förbrukats eller försålts för fartygs drift i utrikes trafik,*

4. *av den avgiftspliktige eller för hans räkning utförts ur riket eller förts till svensk frihamn för annat ändamål än att förbrukas där,*

Lagen (1957:262) om allmän energiskatt äger i övrigt motsvarande tillämpning på avgift enligt denna lag.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1982:451.

² Senaste lydelse 1983:119.

³ Senaste lydelse 1982:451.

5. avgiftspliktig förbrukat eller försålt för förbrukning för annat ändamål än energialstring,

6. avgiftspliktig förbrukat för framställning av avgiftspliktigt bränsle,

7. försålt med förlust för den avgiftspliktige, i den mån förlusten hänförs till bristande betalning från köpare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

2 Förslag till

Lag om särskild avgift för elektrisk kraft från kärnkraftverk

Härigenom föreslås följande

1 § Avgift skall erläggas till staten enligt denna lag för elektrisk kraft som inom landet framställs i ett kärnkraftverk.

2 § Riksskatteverket är avgiftsmyndighet.

Lagen (1959: 92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning tillämpas på avgift enligt denna lag.

3 § Den som har tillstånd att inneha och driva kärnkraftsreaktorer (reaktorinnehavaren) skall erlägga avgiften och vara registrerad hos riksskatteverket.

4 § Skyldighet att erlägga avgift enligt denna lag inträder när den elektriska kraften levereras från kärnkraftverket.

5 § Avgiften utgår med 0,2 öre per kilowattimme.

6 § Den som är avgiftsskyldig skall lämna deklaration till riksskatteverket för varje kalendermånad. Deklarationen skall ha kommit in till riksskatteverket senast den 25 i månaden efter den månad som deklarationen avser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. Den första redovisningsperioden skall vara januari–mars 1984.

3 Förslag till

Lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)

Härigenom föreskrivs att 1 § skattebrottslagen (1971:69) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller i fråga om skatt eller avgift enligt

1. lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, förordningen (1927:321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, kommunalskattelagen (1928:370), förordningen (1933:395) om ersättningsskatt, lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift, lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, lagen (1958:295) om sjömansskatt, lagen (1982:1194) om hyreshusavgift, lagen (1983:219) om tillfällig vinstskatt,

2. lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1968:430) om mervärdeskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:000) om skatt på omsättning av vissa värdepapper,

2. lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1968:430) om mervärdeskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter *och kol*, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:000) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, *lagen (1983:000) om särskild avgift för elektrisk kraft från kärnkraftverk*,

¹ Med nuvarande lydelse avses den i prop. 1983/84: 48 föreslagna lydelsen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. lagen (1981:691) om socialavgifter.

Lagen gäller även preliminär skatt, kvarstående skatt och tillkommande skatt som avses i uppbördslagen (1953:272).

Lagen tillämpas inte om skatten eller avgiften fastställs eller uppbärs i den ordning som gäller för tull och inte heller beträffande restavgift, skattetillägg eller liknande avgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran på

1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket upphördslagen (1953:272), samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958:295) om sjömansskatt, kupongskattelagen (1970:624) och lagen (1983:219) om tillfällig vinstskatt,

2. skatt enligt lagen (1968:430) om mervärdeskatt,

3. skatt eller avgift enligt lagen (1928:376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft *samt* lagen (1983:000) om skatt på omsättning av vissa värdepapper,

3. skatt eller avgift enligt lagen (1928:376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter *och kol*, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:000) om skatt på omsättning av vissa värdepapper *samt lag (1983:000) om särskild avgift för elektrisk kraft från kärnkraftverk*,

¹ Med nuvarande lydelse avses den i prop. 1983/84: 48 föreslagna lydelsen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4. skatt enligt vägtrafikskattelagen (1973: 601) samt lagen (1976: 339) om saluvagnsskatt.

5. tull och särskild avgift enligt 39 § tullagen (1973: 670) samt avgift enligt lagen (1968: 361) om avgift vid införsel av vissa bakverk.

6. avgift enligt lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974: 226) om prisreglering på fiskets område,

7. avgift som uppbärs med tillämpning av lagen (1959: 552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen (1981: 691) om socialavgifter.

Förmånsrätten omfattar ej restavgift och liknande avgift som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordringen och ej heller skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-10-27

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Rainer, Boström, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg.

Föredragande: statsrådet Dahl.

Proposition om fortsatt stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. samt för investeringar inom energiområdet

1 Inledning

Riksdagen beslutade i december 1980 om stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. (prop. 1980/81: 49, NU 19, rskr 100). Beslutet innebar bl. a. att en särskild fond, oljeersättningsfonden (OEF), skulle inrättas. OEF:s verksamhet regleras i förordningen (1980: 1085) om statligt stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. Förordningen ändrades den 30 juni 1981 (1981: 595). Fonden finansieras med en särskild avgift för oljeprodukter, f. n. 50 kr. per kubikmeter för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja.

För att ha hand om stödet tillkallades delegationen (I 1980: 08) för upprättande av en oljeersättningsfond, benämnd oljeersättningsfonden. Dess verksamhet överfördes den 1 juli 1983 till statens energiverk i samband med att verket påbörjade sin verksamhet (prop. 1982/83: 100, bil. 14, NU 26, rskr 193).

I enlighet med riktlinjerna i propositionen 1980/81: 49 gav den dåvarande regeringen den 24 juni 1982 oljeersättningsdelegationen (I 1979: 01) OED i uppdrag att utvärdera stödet till åtgärder för att ersätta olja, m. m.

OED överlämnade i maj 1983 betänkandet (DsI 1983: 4) Statligt stöd till oljeersättning, utvärdering av oljeersättningsfondens insatser och förslag till fortsatt verksamhet. Ett sammandrag av betänkandet och en sammanställning av remissyttrandena bör bifogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Riksdagen beslutade i december 1982 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. (prop. 1982/83: 50 bil. 6, NU 18, rskr 111). För energiområdet infördes i detta sammanhang under år 1983 bl. a. ett särskilt stöd till

torveldade förbränningsanläggningar och stöd till investeringar i distributionsanläggningar för fjärrvärme. Dessutom anvisades medel för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet.

För att ha hand om stödet till distributionsanläggningar för fjärrvärme och för åtgärderna i samband med upphandling inom energiområdet tillkallades delegationen (I 1982: 07) för upphandling inom energiområdet. Delegationen har antagit namnet energiupphandlingsdelegationen (EUD). I enlighet med EUD:s direktiv (Dir 1982: 91) har EUD i oktober 1983 överlämnat rapporten (DsI 1983: 24) Statligt stöd till energiupphandling, utvärdering och underlag till handlingsprogram. EUD:s skrivelse med förslag till åtgärder som inleder rapporten bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Riksdagen har våren 1983 beslutat om åtgärder för att bl. a. öka användningen av inhemska bränslen i Norrbottens län (prop. 1982/83: 120 bil. 6, NU 38, rskr 306). I dessa åtgärder ingick också insatser för att öka upphandlingen av energiutrustning från Norrbottens län.

För byggnadsknutna energitillförselåtgärder finns ett särskilt stöd. Med tillförselåtgärder avses konvertering till nya och förnybara energikällor, elvärme, anslutning till fjärrvärme och naturgas. Gällande regler för stödet är samlade i energilåneförordningen (1981: 589) och bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946). Senast statens stöd till byggnadsanknutna tillförselåtgärder ändrades väsentligt var i samband med riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition med riktlinjer för energisparverksamheten i byggnader (prop. 1980/81: 133, CU 37, rskr 384).

Jag tar i det följande först upp frågan om fortsatt stöd för åtgärder för att ersätta olja. Jag tar därefter upp frågan om åtgärder för att stimulera energiinvesteringar under år 1984, samt lämnar förslag till åtgärder för samordnad upphandling, m. m. Förslag lämnas om höjning på den särskilda avgiften för oljeprodukter, samt om en ny avgift för bensin, kol och elektrisk kraft från kärnkraftverk.

Förslagen har utarbetats i samråd med cheferna för finans-, jordbruks- och bostadsdepartementen.

2 Föredragandens överväganden

En huvuduppgift för energipolitiken är enligt riksdagens beslut våren 1981 (prop. 1980/81: 90 bil. 1, NU 60, rskr 381) att kraftigt minska beroendet av olja. Dessutom skall en effektiv hushållning med energi främjas och miljön värnas. De energipolitiska riktlinjerna syftar vidare till att skapa förutsättningar för en avveckling av kärnkraften till år 2010. Riksdagens riktlinjer innebär att oljans andel av energitillförseln skall minska från ca 55 % f. n. till ca 40 % år 1990.

År 1972 kostade oljeimporten landet netto 3 miljarder kronor. År 1982 hade nettokostnaden för oljeimporten ökat till 32 miljarder kronor.

Sedan oljekrisen under åren 1973 och 1974 har en rad åtgärder vidtagits från statens sida för att minska användningen av energi och ersätta olja med andra energislag. Stödet för åtgärder för att ersätta olja, m. m. som infördes år 1981, det stöd som lämnas inom bostadslångivningens ram och det investeringsprogram som riksdagen antog hösten 1982 har varit väsentliga åtgärder i oljeersättningspolitiken.

De nämnda åtgärderna har tillsammans med en rad andra initiativ verksamt bidragit till att bromsa ökningen i energianvändningen och att ersätta olja med andra bränslen.

I propositionen (1983/84: 28) om beskattningen av energi har jag tidigare utvecklat motiven för fortsatta åtgärder för att minska oljeförbrukningen genom att ersätta olja med andra bränslen eller genom energihushållning. Jag konstaterade därvid att en offensiv energipolitik i enlighet med 1981 års energipolitiska beslut är ett led i kampen mot landets ekonomiska och industriella kris. Jag framhöll vidare att genom en effektiv energihushållning och investeringar i ny energiteknik, användning av fasta bränslen och produktion av inhemska bränslen bryts oljeberoendet samtidigt som nya arbetstillfällen skapas. Vidare pekade jag på att en betydande del av dessa arbetstillfällen tillkommer i de delar av landet som har de största sysselsättningsproblemen. Därtill kommer en förbättrad bytesbalans och att en väsentlig grund läggs för en långsiktig utveckling mot en ökad industriproduktion och därmed ökad sysselsättning inom landet. Svensk industri får därigenom ett kunnande och produktionsresurser som kan lägga grunden till framgångar på exportmarknaden i takt med att andra länder förnyar sina energisystem.

För förnyelse av energisystemet erfordras en aktiv energipolitik där samhället utnyttjar olika styrmedel av ekonomisk, administrativ eller informativ karaktär. I propositionen om beskattningen av energi redovisade jag användningen av dessa styrmedel. Jag konstaterade att de ekonomiska styrmedlen bör användas i första hand eftersom de bygger på ett decentraliserat beslutsfattande. I den nämnda propositionen utvecklades hur ett av dessa ekonomiska styrmedel, nämligen energibeskattningen, bör användas aktivt under den period omställningen av vårt energisystem pågår. Jag vill nu ta upp utformningen av de *ekonomiska stimulanser* som bör finnas att påskynda omställningen till ett tryggare och mer differentierat energisystem.

De statliga insatserna inom ramen för stödet för åtgärder för att ersätta olja, m. m. det statliga energiforskningsprogrammet (prop. 1980/81: 90 bil. 1, NU 60, rskr 381) avseende energitillförsel, energiupphandlingsdelegationens verksamhet och det nuvarande stödet till bostadsanknutna tillförselsystem har ett nära inbördes samband. Samordningen mellan olika statliga insatser är emellertid enligt min mening f. n. inte helt tillfredsstäl-

lande. Stöd till liknande typer av åtgärder, t. ex. värmepumpar och fastbränsleeldade pannor kan lämnas inom flera stödsystem och av flera olika myndigheter och med olika villkor. Avgränsningarna mellan de olika stödformerna är också oklara i vissa avseenden.

Jag anser att det är angeläget att förenkla stödsystemen såväl avseende stödberättigade åtgärder, stödformer som myndighetsansvar. I det följande föreslår jag därför en ökad samordning från den 1 januari 1984 mellan de nämnda verksamheterna, utom den verksamheten som rör energiforskningsprogrammet. Statens energiverk bör ges ett ansvar för att denna samordning kommer till stånd. Den huvudsakliga inriktningen som jag i det följande förordar i fråga om stödet för åtgärder för att ersätta olja, m. m. bör enligt min mening i allt väsentligt vara tillämplig för andra myndigheters stödgivning i den mån den rör energitillförselåtgärder.

Stödet för åtgärder för att ersätta olja, som tidigare administrerades av oljeersättningsfonden och nu av statens energiverk, bör vara selektivt till sin karaktär i den meningen att det bör syfta till att kommersialisera sådan teknik som snabbt kan minska oljeberoendet. Vidare bör det vara problemorienterat och inriktat mot åtgärder genom vilka särskilt god oljeersättningseffekt kan förväntas. Stöd bör lämnas endast till investeringar som efter stöd bedöms lönsamma av den anslagsbeviljande myndigheten. Stödet bör inriktas på ett systemtänkande och lämnas så att hänsyn tas till vilka effekter för svensk industriell produktion stödinsatserna får. Stödet bör förenklas och effektiviseras. För att förbättra överblicken bör stödet tas upp på ett anslag över statsbudgeten. Avgiften på olja bör emellertid liksom hittills tas ut och verksamheten ges en motsvarande avgiftstäckning via oljeersättningsfonden. Programmet bör vara flerårigt. Insatserna inom programmet bör dock successivt minska i takt med det totala oljeersättningsprogrammets fullföljande.

För år 1984 bör gälla ett särskilt *investeringsprogram* för energiinvesteringar i oljeersättande åtgärder. Det fullföljer det tidigare investeringsprogrammet för år 1983 och bör nu utsträckas till att omfatta även sådana byggnadsanknutna investeringar i bostadshus som f. n. stöds inom ramen för bostadslångivningen. Systemet bör vara generellt till sin karaktär i den meningen att alla investeringar som är stödberättigade i princip skall få bidrag på samma villkor i mån av tillgång på medel. Reglerna bör vara enkla och handläggningen decentraliseras så långt möjligt. Stödet får ses mot bakgrund av energipolitiska, konjunkturpolitiska och sysselsättningspolitiska aspekter. Kapacitetsutnyttjandet inom anläggningsverksamheten och energiutrustningsindustrin bedöms under år 1984 vara sådant att stöd är motiverat. Programmet bör tas upp på anslag över statsbudgeten men motsvaras av avgifter på energislag bortsett från vissa medel som anvisas över bostadsdepartementets huvudtitel. Detta innebär att en viss del av investeringsprogrammet är skattefinansierat vilket är motiverat av sysselsättningsläget år 1984. Av energipolitiska skäl anser jag att stödet bör

inriktas mot att i första hand gynna introduktionen av inhemska bränslen och värmepumpar. I princip bör stödsystemet vara neutralt till valet av distributionssystem för energi. Stödet får därmed en inriktning som överensstämmer med förslaget till riktlinjer för energibeskattningen i propositionen om beskattning av energi där regeringen har föreslagit att inhemska bränslen befrias från mervärdeskatt och förmånsbeskattning.

Jag vill i detta sammanhang också redovisa vilka åtgärder jag anser bör vidtas med anledning av EUD:s rapport när det gäller investeringsprogrammet för år 1983, vissa större energiprojekt och åtgärder för samordnad upphandling m. m.

3 Förslag till riksdagen

3.1 Stöd för åtgärder för att ersätta olja, m.m. för tiden den 1 januari 1984–30 juni 1987

3.1.1 Inriktning och omfattning av stödet

Mitt förslag: Stödet bör inriktas på projekt som leder till snabb oljeersättning. Detta kan ske genom stöd bl.a. till projekt som avser samordnad utveckling av de olika leden i bränslekedjan från utvinning till förbränning. Tyngdpunkten i stödet bör förskjutas mot de senare leden i den tekniska utvecklingskedjan dvs. till slutanvändaren. Stödet till anläggningar steget efter prototyp- och demonstrationsanläggningar bör utvidgas. Det är angeläget att stödgivningen utgår från en sammanhållen syn på energisystemet.

Utredningen: Det grundläggande syftet med det statliga stödet för åtgärder för att ersätta olja, m.m. bör enligt OED vara att påskynda den förändring av energiförsörjningen som är föranledd av de ökade oljepri serna och en förutsedd framtida knapphet på olja. Förändringen innebär enligt OED att olja ersätts med andra bränslen och med energiformer som är eller förväntas bli mer ekonomiska och tillgängliga samt att utlandsberoendet minskar.

Med hänsyn till erfarenheterna från de hittillsvarande statliga insatserna anser OED, att de statliga insatserna i högre grad bör inriktas på projekt som leder till direkt oljeersättning. Detta kan enligt OED ske genom stöd till projekt som avser samordnad utveckling av de olika leden i t.ex. bränslekedjan dvs. från utvinning till förbränning. Dessutom bör enligt OED tyngdpunkten i stödet förskjutas mot de senare leden i den tekniska utvecklingskedjan. OED föreslår därför ett utökat stöd till fullskalanläggningar som kommer steget efter prototyp- och demonstrationsstadiet.

OED tar i sin rapport inte upp frågan om stöd till små vattenkraftverk.

OED föreslår vidare att stödet inriktas på att ersätta olja med inhemska bränslen i både större och mindre värmeanläggningar. OED förordar därvid att stödet utvidgas till att omfatta även mindre pannor såsom gruppcentraler. OED anser att det är angeläget att byggandet av fastbränsleeldade gruppcentraler kommer i gång så att man får ökad kunskap om bl. a. tekniska och ekonomiska förutsättningar. Stödets syfte är därmed enligt OED att bidra till och påskynda kommersialisering av teknik för småskalig eldning som är ekonomiskt och miljömässigt acceptabel.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser ställer sig bakom OED:s förslag till inriktning av stödet.

RRV anser att det är viktigt att stödverksamheten bygger på ett genomarbetat systemtänkande. Ett systemsynsätt menar RRV torde leda till att verksamheten inriktas på att stödja uppbyggandet av fungerande bränslemarknader i stället för det nuvarande stödet till enskilda anläggningar. *Statens vattenfallsverk, bostadsstyrelsen, skogsstyrelsen och länsstyrelserna i Östergötlands, Norrbottens och Uppsala län* framför liknande synpunkter.

När det gäller vattenkraftfrågorna anser LRF att det är angeläget att anläggandet av små vattenkraftverk stimuleras framför allt i glesbygd och Norrlands inland där så kan ske utan att naturområden påverkas negativt i alltför hög grad. *Svenska Kraftverksföreningen* framhåller att detta stödbehov bör övervägas vid den fortsatta behandlingen av stödet från oljeersättningsfonden.

Skäl för mitt förslag: Det primära syftet med nuvarande stödet för åtgärder för att ersätta olja är att stimulera introduktion och kommersialisering av åtgärder som snabbt kan ersätta olja eller spara energi. Stödet är därför inriktat på investeringar i teknik som kommer att få betydelse för att minska oljeberoendet fram till år 1990 och de närmaste åren därefter. Teknik som befinner sig i ett så tidigt utvecklingsskede att detta krav inte uppfylls kan inte stödjas inom ramen för nuvarande regler. Detta markerar avgränsningen mot det statliga energiforskningsprogrammet.

För egen del anser jag att denna avgränsning bör gälla även i fortsättningen. Projekt som innehåller betydande inslag av forskning eller tekniskt utvecklingsarbete bör således inte stödjas inom ramen för det nu aktuella stödsystemet. En nära samverkan mellan de olika stödsystemen är emellertid viktig för att bl. a. undvika låsningar och hinder i det tekniska utvecklingsarbetet, inte minst vid uppförande av PoD-anläggningar. Jag vill i detta sammanhang nämna att jag har för avsikt att senare under detta riksmöte återkomma till riksdagen med förslag avseende energiforskning- en efter utgången av pågående treårsprogram.

Stödet för åtgärder för att ersätta olja omfattar f. n. dels anläggningar för omvandling och distribution av energi, dels anläggningar och utrustning för utvinning, bearbetning och hantering av olika energislag, inkl. investering-

ar i infrastruktur samt i vissa fall också användning av energi. Stöd kan nu ges till teknik som grundas på solenergi, torv, flis, biomassa och kol samt teknik för framställning av syntetiska bränslen. Även större värmepumpar och system för energilagring samt vissa miljöskyddsåtgärder kan stödjas. Till detta kommer teknik som gör det möjligt att på annat sätt spara energi. De åtgärder inom detta område som kan stödjas är framför allt av demonstrationskaraktär.

För egen del finner jag att den nuvarande inriktningen i princip bör gälla även för nästa period. Följande förändringar bör dock genomföras.

Enligt min mening bör det statliga stödet för åtgärder för att ersätta olja i första hand inriktas på att stimulera ersättning av olja med inhemska energikällor. Det innebär att stödet i betydande utsträckning bör inriktas på åtgärder som gör det möjligt att ersätta oljeeldade anläggningar med inhemska bränslen.

De anläggningar som bör prioriteras när stöd lämnas är sådana som utnyttjar t. ex. *torv, skogsbränsle, halm, sol* eller *spillvärme*. Med hänsyn till risken att statligt stöd till anläggningar eldade med skogsbränslen kan snedvrیدا konkurrensen om skogsråvara i förhållande till skogsindustrin, bör stöd till anläggningar som utnyttjar skogsråvara bara ges när det är uppenbart att det inte uppstår konflikter gentemot konkurrerande råvaruintressen.

Det är vidare angeläget att stöd lämnas till projekt som avser samordnad utveckling av de olika leden i t. ex. bränslekedjan från utvinning till förbränning. För inhemska bränslen och energiformer skapas härigenom en naturlig marknad samt incitament att utvinna och förädla bränslena och att utveckla nya produktionsmetoder och nya produkter. Härigenom stimuleras även den tekniska utvecklingen. Av betydelse i sammanhanget är tillkomsten av regionala bränslebolag. Härvid bör givetvis de lokala och regionala förutsättningarna beaktas.

Jag vill i detta sammanhang beröra frågan om stöd till vissa miljöskyddsåtgärder i koleldade anläggningar. Stöd till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol, infördes den 1 juli 1983. Bidrag med upp till 75 % av investeringskostnaden kan lämnas till sådana anordningar. Jag förordar att för investeringar för miljöskyddsåtgärder i koleldade anläggningar bör stödet i stället utgå i enlighet med det nuvarande kolmiljöstödet. Stöd bör alltså inte lämnas genom det nu aktuella stödsystemet.

Det nuvarande läget vad gäller elproduktionskapacitet innebär att den marginella produktionskostnaden i elsystemet är låg, räknat per energienhet, vilket medfört att priset på el är lågt, jämfört med priset på oljeprodukter. Detta förhållande förväntas bestå under flera år framöver. Rådande priser på elenergi är därigenom tillräckligt låga för att ge goda incitament för en konvertering från olja till el. Mot den bakgrunden finns det inte motiv för staten att generellt ge ekonomiskt stöd till ersättning av

olja med el. Elvärme, dvs. elpannor, elpatroner, elkassetter och direktverkande elradiatorer, bör alltså inte stödjas inom det nu aktuella stödsystemet eller genom andra stödsystem. Undantag bör emellertid kunna göras för värmepumpar. Jag återkommer till elvärme i flerbostadshus och gruppcentraler i samband med investeringsprogrammet.

Till små vattenkraftverk kan f. n. lämnas lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. Vattenkraftberedningen (I 1982: 6) framhåller i sitt betänkande (SOU 1983: 49) Vattenkraft att de s. k. minikraftverken representerar en relativt betydande potential men att särskilda åtgärder krävs för utbyggnad. Jag avser att inom kort föreslå regeringen att ge statens energiverk i uppdrag att utreda vissa frågor i anslutning till vattenkraftsberedningens förslag. Bl. a. bör energiverket få i uppdrag att belysa utbyggnadsmöjligheterna för små vattenkraftverk. Jag räknar med att senare under detta riksmöte återkomma till frågan om små vattenkraftverk i samband med överväganden med anledning av vattenkraftberedningens betänkande, remissyttrandena över detta och energiverkets redovisning av sitt uppdrag. I avvaktan på detta ytterligare underlag anser jag att stöd till små vattenkraftverk bör lämnas enligt de regler som f. n. gäller enligt oljeersättande åtgärder. För år 1984 bör dock bidrag kunna lämnas till dessa anläggningar. Jag återkommer till detta i det följande.

Jag anser det är angeläget att en ökad oljeersättning kommer till stånd inom industriella eller offentliga verksamheter och inom verksamheter som eljest har allmänt intresse. Jag vill också betona vikten av en intensifierad oljeersättning inom transportsektorn. Jag bedömer att insatserna för att öka oljeersättningen inom denna sektor successivt behöver ökas.

När det gäller för vilken tidsperiod det nya stödet skall gälla vill jag anföra följande. Det nuvarande stödsystemet fastlades för en tidsperiod av tre år. Det förefaller för mig vara en välavvägd tidsperiod även för det nu aktuella stödet. Det är emellertid angeläget att verksamheten tidsmässigt kan samordnas med de statliga energiforskningsinsatserna. Med hänsyn till att de kommande statliga åtgärderna vad gäller energiforskning kan bedömas avse tiden fram till utgången av budgetåret 1986/87 bör stödet till oljeersättande åtgärder omfatta perioden den 1 januari 1984–30 juni 1987. Statens energiverk bör ha myndighetsansvaret för stödet för oljeersättande åtgärder, m. m. Stödet bör utvärderas under år 1986.

3.1.2 Utformning av stödet för åtgärder för att ersätta olja, m. m.

Mitt förslag: Övergång till lånegarantier, direkta bidrag och villkorliga bidrag.

Utredningen: OED föreslår att den nuvarande stödformen lån utan särskild säkerhet ersätts med lånegarantier som lämnas mot säkerhet i s. k. flytande överhypotek. Genom ett sådant system träder stödgivaren in som borgensman för lån som tas i stödmottagarens normala bank.

Staten är i dag med och delar risker i projekt genom att lämna lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. OED anser att denna riskdelning i stället bör ske i form av villkorliga bidrag. Detta innebär att staten i efterhand kan lämna ekonomiska bidrag till kostnader för genomförandet av en oljeersättande åtgärd om resultatet av åtgärden är sådant att en eftergift av ett villkorligt lån hade varit motiverad.

För projekt med enbart villkorliga bidrag bör enligt OED ett system övervägas där den som mottager stöd erlägger någon form av avgift, beräknad på det utestående garantibeloppet. En kombination av villkorliga bidrag och lånegarantier skulle i detta sammanhang i stort sett motsvara de nuvarande villkorliga lånens funktioner.

Den möjlighet som finns i det nuvarande systemet att lämna räntebefrielse bör enligt OED ses som en form av bidrag och bör ersättas med ett direkt bidrag. På liknande sätt kan anstånd med att erlägga räntor eller amorteringar betraktas som en förhöjd långivning och torde kunna ersättas genom att ett höjt lånegarantibelopp beviljas i det enskilda fallet så att motsvarande stöd erhålles.

Remissinstanserna: Praktiskt taget samtliga remissinstanser som har kommenterat förslaget till ny stödutformning tillstyrker förslaget att de nuvarande stödformerna ersätts med direkta bidrag, villkorliga bidrag och lånegarantier.

Statens energiverk föreslår att det statliga stödet som rör energitillförsel samlas i två program, oljeersättningsstöd och stöd till energiteknisk utveckling i näringslivet. Vad gäller oljeersättningsstödet anser energiverket att den omläggning från lån till bidrag som OED förordar är välmotiverad. Den huvudsakliga stödformen bör utgöras av direkta investeringsbidrag kompletterade med kreditgarantier för vissa typer av anläggningar. Bidraget bör kunna uppgå till 25 % av kostnaderna vid nyinvesteringar i oljeersättande åtgärder.

Energiverket finner OED:s förslag om villkorliga bidrag värt att pröva. Denna stödform bör dock betraktas som en försöksform tills vidare. Energiverket anser att stöd till upplörande av PoD-anläggningar i princip bör kunna lämnas enligt nuvarande regler.

RRV tillstyrker förslaget att lån ersätts med lånegarantier. RRV understryker dock att ett system med villkorliga bidrag kan ge upphov till

omfattande och kostsamma prövningar när bidrag skall utbetalas. Villkoren för utbetalning av de villkorliga bidragen bör övervägas noga.

Även *fullmäktige i rikshanken* tillstyrker förslaget att i ökad utsträckning använda bidrag i stället för olika former av mjuka lån. Riksbanksfullmäktige anser emellertid att andra lösningar än garantilån bör sökas. Garantilån är bl. a. mera administrativt betungande än vanliga lån och kräver en noggrann uppföljning av hur garantiåtagaren fullgör sina åtaganden under hela den tid som garantin är utestående. *Energiforskningsnämnden* anser att låneformen måste finnas kvar, då det annars finns en risk att energipolitiskt viktiga PoD-projekt inte blir av om inte lån kan erhållas på den allmänna kreditmarknaden. *Sveriges Industriförbund* är utomordentligt tveksam till fortsatt bidragsverksamhet förutom bidrag till s. k. PoD-anläggningar.

Skäl för mitt förslag: Stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. kan f. n. lämnas i form av bidrag, lån eller räntebefrielse. Dessutom kan anstånd beviljas för betalning av räntor eller amorteringar under högst fem år. Lån kan i vissa fall efterges helt eller delvis om den vidtagna åtgärden varken har gett eller kan väntas ge ekonomiskt utbyte av mer än begränsad omfattning.

Jag delar OED:s och flertalet remissinstansers uppfattning att den nuvarande utformningen av stödet bör ersättas med ett system med bidrag, lånegarantier och villkorliga bidrag.

Det bör liksom tidigare vara möjligt att lämna bidrag till projekt som innehåller stora tekniska risker. I det följande tar jag upp frågan om att under särskilda omständigheter vidga bidraget till att avse även projekt med betydande kommersiella risker. Det är emellertid väsentligt att stöd för oljeersättande åtgärder endast lämnas till sådana projekt som bedöms bli lönsamma.

När det gäller att ersätta den nuvarande stödformen lån utan säkerhet vill jag anföra följande. Det är angeläget att bankerna i större utsträckning kan medverka vid finansieringen av åtgärder inom energiområdet. Genom att tilldela dem en större roll vid finansiering av energiprojekt kan kompetensen om sådana projekt spridas i samhället. Därigenom bör dessutom energiprojekt bättre kunna jämföras med andra angelägna investeringar.

Hittills har den huvudsakliga stödgivningen skett i form av lån och oljeersättningsfonden har därmed i viss utsträckning haft karaktären av ett kreditinstitut. Detta innebär att mycket arbete har fått läggas ned på kredittekniska frågor m. m. Även om långivning ersätts med garantigivning kvarstår vissa av dessa funktioner. Så t. ex. blir kravet på den garantibeviljande myndigheten oförminskat när det gäller kreditbedömning och att se till att den som har fått ett lån fullgör sina betalningsförpliktelser. Däremot förenklas hanteringen på andra områden.

Av dessa skäl anser jag i enlighet med OED:s förslag att lånegarantier bör införas och ersätta nuvarande form av lån. För garantierna bör tas så

goda säkerheter som möjligt, dock minst säkerhet i form av flytande överhypotek. Staten bör här kunna träda in som borgensman för lån som tas i stödmottagarens normala bank och på marknadsmässiga villkor. Trots att de säkerheter som kan erbjudas skulle medföra vissa risker för långivaren. Härigenom bör det vara möjligt för stödmottagaren att kunna erhålla lån trots att de säkerheter som kan erbjudas skulle medföra vissa risker för långivaren. Genom användandet av lånegarantier har staten möjlighet att även fortsättningsvis påverka totalfinansieringen av projekt och medverka till att likviditeten förbättras. Genom lånegarantier minskas risken att energipolitiskt intressanta projekt inte kommer till stånd på grund av brist på finansiella medel. Lånegarantierna bör tidsbegränsas på så sätt att den statliga garantin gäller till dess att en rimlig avskrivningstid har förflutit.

Jag delar vidare OED:s uppfattning att villkorliga bidrag bör kunna lämnas utöver lånegarantier för att minska risken i ett projekt. En kombination av villkorliga bidrag och lånegarantier skulle i stort sett motsvara de nuvarande villkorliga lånens funktioner.

De villkorliga bidragen bör utformas som en utfästelse om att bidrag skall kunna lämnas om ett projekt inte ger planerat resultat eller misslyckas. Denna stödform bör kunna användas när riskdelning är en förutsättning för att ett projekt skall kunna förverkligas. Utfästelsen bör gälla i högst fem år.

Statens energiverk och riksrevisionsverket pekar på risken att reglerna för villkorligheten i praktiken kan bli svåra att utforma. Mot denna bakgrund anser jag att denna stödform tills vidare bör betraktas som en försöksverksamhet. I första hand bör utfästelse om bidrag kunna användas för projekt med stora ekonomiska risker eller där betydande osäkerhet råder om det ekonomiska utfallet. Villkorliga bidrag bör även kunna användas i situationer när osäkerhet hos användarna föreligger t.ex. om tillgänglighet hos en anläggning eller om möjligheter att uppnå olika prestanda hos anläggningen. Den stödgivning som EUD har tillämpat har delvis utformats på detta sätt och kan här tjäna som en förebild. En självklar förutsättning är också att det i förväg går att fastställa villkor för att bidrag skall utgå. För att undvika tolkningsproblem är det angeläget att i beslutet noga ange under vilka förutsättningar som bidrag kan komma att utbetalas.

I ett första skede av ett system med villkorliga bidrag är det väsentligt att pröva olika slag av utformning av stödet. Det är angeläget att statens energiverk noga följer upp verksamheten och fortlöpande redovisar resultatet av den.

Jag anser att avgifter bör tas ut för dessa bidrag. Det bör ankomma på regeringen att fastställa hur detta bör ske.

Sammanfattningsvis förordar jag att det nya stödet för åtgärder för att ersätta olja, m.m. skall innehålla lånegarantier, villkorliga bidrag och

bidrag. Lånegarantier bör utnyttjas när projekt inte kan finansieras utan sådana garantier eller när likviditetsproblem föreligger. Bidrag och villkorliga bidrag bör utnyttjas när riskerna i ett projekt är betydande.

3.1.3 Stödmottagare, villkor för olika slag av projekt

Mitt förslag: Stöd bör i första hand lämnas till användare av anläggningen.

Ökat stöd bör lämnas till fullskaleanläggningar med stora kommersiella risker, speciellt till sådana anläggningar som i utvecklingskedjan kommer steget efter första PoD-anläggningen.

Utredningen: OED föreslår att direkta bidrag införs till investeringar i sådana anläggningar som innebär stora ekonomiska risker. Bidragets storlek kan, genom att åtgärds kategorin kommer steget efter PoD-anläggningar i utvecklingskedjan, sättas lägre än för PoD-anläggningar. OED anser att ett bidrag som uppgår till högst 35% av de investeringskostnader som direkt kan relateras till oljeersättande åtgärder bör utgå som stöd till åtgärder som har passerat PoD-stadiet.

Vid bedömningen av stöd till fullskaleanläggningar utan stora ekonomiska risker bör enligt OED den fortsatta verksamheten inriktas på stödmoment som innebär insatser vilka underlättar åtgärder med svag lönsamhet eller med tekniska eller ekonomiska risker.

Stora spillvärmeprojekt bör enligt OED kunna ges ett mer generöst stöd än f. n. eftersom genomförandet av sådana projekt är förknippat med både stora investeringar och stora risker. OED föreslår att villkorliga bidrag skall kunna ges till denna typ av projekt.

OED föreslår följande uppdelning på projektkategorier och stödformer.

<i>Projektkategori</i>	<i>Stödform</i>
1. Prototyp- och demonstrationsanläggningar	1. Bidrag högst 60% 2. Lånegaranti högst 75% Bidrag + lånegaranti högst 75% 3. Villkorliga bidrag gällande högst 5 år
2. Fullskaleanläggningar med stora kommersiella risker samt åtgärder för systemupphuggnad	1. Bidrag högst 35% 2. Lånegarantier högst 60% Bidrag + lånegarantier högst 60% 3. Villkorliga bidrag gällande högst 5 år
3. Fullskaleanläggningar utan stora ekonomiska risker	1. Lånegaranti högst 50%
4. Stora spillvärmeprojekt m. m.	1. Lånegaranti högst 50% 2. Villkorliga bidrag gällande högst projektets avskrivningstid.

I den gällande stödförordningen Förordningen (1980:1085) om statligt stöd för åtgärder för att ersätta olja m. m. anges den undre storleksgränsen till 50 000 kr., för det stöd statens energiverk kan meddela genom egna beslut samt en övre begränsning på 25 milj. kr., över vilken regeringen fattar beslut efter yttrande från energiverket.

Den övre begränsningen är enligt OED rimlig. OED föreslår att 300 000 kr. skall gälla som minsta stödbelopp för ett projekt med undantag för förprojekteringar, för vilka bör gälla 50 000 kr. OED föreslår att de regionala utvecklingsfonderna bör administrera projekt under 300 000 kr.

Remissinstanserna: Ett mindre antal remissinstanser har behandlat OED:s förslag vad gäller villkoren för olika slag av projekt. Dessa remissinstanser är positiva till OED:s förslag.

IVA och SCPF biträder förslaget att PoD-stöd skall kunna lämnas inte bara till den första anläggningen av ett visst slag utan även till senare anläggningar eventuellt i en fallande skala.

LRF tillstyrker att utvecklingsfonderna får ansvar för prövning av och stödgivning av mindre projekt, men att undre gränsen för bidragsgivning bör sättas till 20 000 kr. Med den lokala erfarenhet som utvecklingsfonderna har är det enligt LRF också troligt att de får en bättre och snabbare prövning av dessa ärenden än om de skall handläggas på central nivå.

Skogsstyrelsen vill peka på dels att det administrativa arbetet med ärendena inte blir mindre för att de handläggs regionalt, dels att ärendena inte alltid kommer att behandlas likformigt över hela landet.

Landstingsförbundet delar OED:s uppfattning att det är positivt att föra ned olika former av avgöranden på lokal nivå. Det finns dock andra och mer principiella skäl som gör att förbundet är tveksamt till om de regionala utvecklingsfonderna skall påföras mera omfattande uppgifter av det slag OED föreslår.

Några remissinstanser tar upp frågan om den undre beloppsgränsen.

Efn kan tillstyrka OED:s förslag att öka den nedre beloppsgränsen till 300 000 kr. under förutsättning att statens energiverk får möjlighet att göra undantag för PoD-projekt.

Statens energiverk framhåller att OED har föreslagit att den nedre gränsen för beviljning av stöd skall höjas från 50 000 kr. till 300 000 kr. Det innebär att antalet stödärenden reduceras väsentligt utan att det totala stödet eller oljeersättningen nämnvärt förändras. Energiverket anser att en sådan beloppsgräns bör gälla som huvudregel för det stöd som energiverket skall svara för. För vissa typer av projekt bör den dock vara lägre.

Lantbruksstyrelsen är negativ till den föreslagna höjningen. Styrelsen anser att den föreslagna höjningen av den undre stödgränsen i stort sett kommer att eliminera möjligheterna för jordbruksföretag att utnyttja den aktuella stödformen.

Skäl för mitt förslag: Stödet för oljeersättande åtgärder är f. n. i huvudsak inriktat på användare av anläggningar m. m. I vissa fall kan stödet även

avse tillverkare för att underlätta för användare att ta ny teknik i anspråk. Stödet kan utgå oberoende av vem som utför en åtgärd.

Stödet för oljeersättning åtgärder bör även i fortsättningen enligt min mening vara inriktat på användare av anläggningar, m.m. Stödet bör vidare kunna utgå oberoende av vem som utför åtgärden, dvs. bl.a. till näringslivet, statliga och kommunala myndigheter eller bolag. Det innebär vidare att det inte har någon betydelse inom vilken näringsgren eller verksamhet anläggning används, såsom industri, jordbruk, trädgårdsnäring, handel, hotell, restauranger m. fl. privata servicenäringar, kommunala och landstingskommunala verk samt statliga verk. Även tillverkare bör kunna ges stöd om detta krävs för att underlätta för användare att ta ny teknik i anspråk, eller när det är fråga om teknik som kan tillämpas för ett stort antal anläggningar eller motsvarande.

Stöd kan f.n. utgå till fyra grupper av objekt. Dessa grupper är PoD-anläggningar, investeringar i fullskaleanläggningar med betydande kommersiella risker, speciella investeringar i fullskaleanläggningar med måttliga kommersiella risker samt vissa energibesparande åtgärder i befintliga processer och byggnader i näringslivet. Jag anser att denna indelning av åtgärder bör bibehållas. I det följande tar jag upp vilka regler som bör gälla för resp. grupp.

PoD-anläggningar

Det nuvarande stödet till PoD-anläggningar kan lämnas i form av bidrag med högst 50% (60% om hänsyn tas till möjligheten att ge räntebefrielse på lån), lån med högst 75% och bidrag och lån tillsammans med högst 75% av godkända kostnader.

Jag anser att för PoD-projekt bör i fortsättningen gälla att bidrag bör lämnas med högst 50% av den stödgrundande kostnaden. Vidare bör lånegarantier med högst 75% av den stödgrundande kostnaden kunna ställas. Villkorliga bidrag bör kunna lämnas för en period av högst fem år. Summan av bidrag och lånegarantier bör inte i något fall kunna överstiga 75% av totalinvesteringen. De nämnda reglerna för stöd till PoD-anläggningar bör gälla även PoD-anläggningar inom industrin som syftar till att spara energi.

Fullskaleanläggningar med betydande kommersiella risker samt åtgärder för systemupphyggnad

Det nuvarande stödet till PoD-anläggningar syftar till att underlätta framtagande av nya energitekniska lösningar genom att demonstrera ny teknik i praktisk tillämpning eller känd teknik i nya sammanhang. Bidrag utgår till den första anläggningen i sitt slag. Investeringar i fullskaleanläggningar med betydande kommersiella risker är aktuella främst i steget efter demonstration och är därigenom inte bidragsberättigade i dag. Enligt OED finns det skäl att komplettera de nuvarande stödformerna för dessa fall.

OED föreslår vidare att ett mer genomgripande systemtänkande tillämpas än som hittills har varit möjligt.

Om en snabbare marknadsintroduktion av nyutvecklad teknik m. m. inte kan uppnås riskeras enligt OED nedläggningar av produktionsanläggningar som hittills har erhållit stöd från OEF. Detta kan i sin tur leda till att oljeersättningen med inhemska bränslen hämmas. Jag delar därför OED:s uppfattning att ett förbättrat stöd bör införas till fullskaleanläggningar med betydande kommersiella risker. Syftet härmed bör vara att snabbare uppnå en marknadsintroduktion av sådan demonstrerad teknik men där marknadsintroduktionen innebär vissa risker. För att uppnå detta bör det förbättrade stödet reserveras för sådana projekt som använder nyutvecklad teknik i steget efter en PoD-anläggning.

Jag förordar att bidrag på högst 25 % bör kunna lämnas för högst två anläggningar som tillämpar nyligen demonstrerad teknik och där lönsamhetsbedömningen är klart positiv. Enligt min uppfattning finns det i detta sammanhang särskilda skäl att uppmärksamma åtgärder för oljeersättning inom industriella och offentliga verksamheter samt verksamheter som i övrigt är av allmänt intresse. De investeringar för att ersätta olja som blir aktuella i sådana verksamheter är ofta komplicerade och innehåller inte sällan betydande riskmoment. Medel ur anslaget bör också kunna anvisas för investeringar inom dessa verksamheter, även om den teknik som används inte är nyligen demonstrerad, förutsatt att den oljeersättning som uppnås är betydande.

Projekt som avser fullskaleanläggningar bör även kunna bli föremål för stöd genom lånegarantier. Möjligheten bör också finnas att när de kommersiella riskerna bedöms vara särskilt stora lämna villkorliga bidrag. Summan av bidrag, villkorliga bidrag och lånegaranti bör inte överstiga 60 % av totalinvesteringen, varav bidraget inte bör överstiga 25 %. Villkorliga bidrag bör liksom för PoD-anläggningar kunna lämnas för en period på högst fem år. Bidrag och villkorliga bidrag bör inte i något fall överstiga 50 % av stödunderlaget.

Speciella investeringar i fullskaleanläggningar med måttliga kommersiella risker

F. n. kan lån på högst 50 % av totalinvesteringen erhållas för speciella investeringar i fullskaleanläggningar som innebär måttliga kommersiella risker men är svåra att få till stånd av olika skäl, t. ex. därför att de kräver höga investeringskostnader i förhållande till oljebaserad teknik. OED påpekar att hanteringen av denna stödkategori har medfört ett avsevärt administrativt arbete. Medverkan till finansiering av denna stödkategori innebär vanligtvis inte någon förbättring för projektet vare sig från lönsamhetssynpunkt eller från risksynpunkt. Stödet har varit attraktivt i och med att OEF har kunnat lämna lån utan säkerhet samt anstånd med räntebetalning och amorteringar under högst fem år.

Enligt min mening bör för investeringar med måttliga kommersiella risker en lånegaranti på högst 50 % kunna lämnas. Stora spillvärmeprojekt bör kunna erhålla villkorliga bidrag på högst 50 % av investeringen under högst fem år, med hänsyn till att genomförandet av sådana projekt är förknippade med både stora investeringar och betydande risker för att lönsamhet inte kan uppnås. Villkorliga bidrag kan här innebära en avlastning av delar av riskmomentet. Lånegarantier och villkorliga bidrag kan inte i något fall överstiga 50 % av stödunderlaget.

Villkorliga bidrag bör även kunna lämnas i de fall när åtgärder syftar till att introducera nyutvecklad teknik på marknaden. I sådana fall bör stöd kunna lämnas till såväl användare som tillverkare.

För år 1984 bör därutöver bidrag kunna utgå till energiinvesteringar som använder etablerad teknik i enlighet med investeringsprogrammet. Jag återkommer till denna fråga i det följande.

Från det stöd som här behandlats bör undantas investeringar i koleldade anläggningar. Sådana anläggningar kan i dag stödjas inom ramen för stödet till anordningar för att minska utsläppen av svavel vid förbränning av kol genom den s. k. kolmiljöfonden. Bidrag med upp till 75 % av investeringskostnaden kan lämnas till sådana anordningar. Mot bakgrund härav förordar jag att för miljöskyddsinvesteringar i koleldade anläggningar bör stödet begränsas till det stöd som lämnas inom ramen för det nuvarande kolmiljöstödet. Lånegarantier bör alltså inte kunna bli aktuella i detta sammanhang.

OED tar upp frågan om *övre och undre beloppsgränser* för stöd. I gällande förordning anges en undre begränsning för stöd på 50 000 kr. samt en övre begränsning på 25 milj. kr., över vilken regeringen fattar beslut efter yttrande av statens energiverk. Den övre begränsningen är enligt OED rimlig. Däremot anser OED att den nedre beloppsgränsen bör höjas till 300 000 kr. med undantag för förprojekteringar för vilka bör gälla 50 000 kr. Projekt under 300 000 kr. föreslår OED bör administreras av de regionala utvecklingsfonderna.

Enligt min mening finns det f. n. inte skäl att ändra vare sig den övre beloppsgränsen, dvs. 25 milj. kr. eller den undre beloppsgränsen, dvs. 50 000 kr. Det bör ankomma på regeringen att fortlöpande pröva denna fråga.

När det gäller delegering till de regionala utvecklingsfonderna vill jag anföra följande. Med hänsyn till de kunskaper och erfarenheter vad gäller mindre och medelstora företag som finns samlade hos de regionala utvecklingsfonderna är det enligt min mening naturligt att fonderna även i fortsättningen utgör basen för den rådgivningsverksamhet inom energiområdet som är riktad mot näringslivet. Däremot finns det f. n. inte några skäl som talar för att stödet till åtgärder för att ersätta olja, m. m. skulle bli mer effektivt om det skulle handläggas även av utvecklingsfonderna.

Som jag tidigare har nämnt bör insatserna inom stödssystemet för att

ersätta olja successivt minska i takt med att det totala oljeersättningsprogrammet fullföljas. Detta förutsätter emellertid att stödgivningen blir restriktiv och koncentreras på projekt med god oljeersättningsseffekt.

3.2 Uppföljning av 1983 års investeringsprogram

Mitt förslag: De medel som återstår av 1983 års investeringsprogram bör utnyttjas för vissa strategiskt viktiga energiprojekt av industripolitiskt intresse, för åtgärder inom storstädernas värmeförsörjning samt för insatser inom ramen för Sydgasprojektet.

Alla som ansöker om bidrag till att uppföra förbränningsanläggningar avsedda för främst torv och som beställer anläggningen under år 1983 bör i mån av tillgång på medel kunna få stöd. Om särskilda skäl föreligger bör vid ansökan om bidrag visst anstånd med beställning kunna medges, dock längst t. o. m. utgången av första kvartalet 1984.

Utredningen m.m. När det gäller stödet till förbränningsanläggningar eldade med främst torv bör enligt EUD, medel tillföras så att alla anläggningar som beställs under år 1983 kan få stöd.

EUD beräknar att det samlade behovet av medel för stöd till distributionsanläggningar för fjärrvärme kommer att uppgå till 225 milj. kr. EUD har noterat att för stöd till strategiskt viktiga fjärrvärmeledningar har i departementspromemorian om storstädernas värmeförsörjning (DsI 1983:5) tagits upp ett belopp om 50–100 milj. kr. EUD har också uppmärksammat att i samband med förhandlingar om Sydgasprojektet har aktualiserats ett stöd till distributionsanläggningar på sammanlagt 50 milj. kr. Mot bakgrund härav beräknar EUD att det sammanlagda behovet av medel för stöd till distributionsanläggningar för fjärrvärme och naturgas uppgår till 375 milj. kr. Den handläggning av ärenden som blir aktuell i samband med detta stöd bör enligt EUD utföras av statens energiverk.

Statens energiverk har i en skrivelse till regeringen framfört att bifall till inneliggande och förväntade ansökningar om stöd till torveldade anläggningar kommer att medföra att den ram på 200 milj. kr. som riksdagen fastställt för år 1983 (prop. 1982/83: 50 bil. 6, NU 18, rskr 111) om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m.m. kommer att överskridas. Verket beräknar att anspråken om stöd i inneliggande och förväntade ansökningar kan komma att överskrida ramen med ca 170 milj. kr.

Energiverket anför att stödet bidrar till att uppfylla de energipolitiska målen. Energiverket hemställer därför att regeringen medger att verket för stöd för detta ändamål får disponera medel från den icke utnyttjade ramen i den finansiella oljeersättningsfonden.

Skäl för mitt förslag: Jag har nyss redovisat utformningen av statens stöd när det gäller åtgärder som kan ersätta olja i större anläggningar.

Under år 1983 finns därtill generella bidrag för förbränningsanläggningar avsedda för eldning med främst torv och för distributionsanläggningar för fjärrvärme.

Stödet till distributionsanläggningen är utformat som ett bidrag om högst 10% av investeringen i fjärrvärmedistribution, dvs. fjärrvärmeledning av olika dimensioner och annan utrustning för distribution av fjärrvärme.

Stöden till torveldade förbränningsanläggningar och till distributionsanläggningar för fjärrvärme har enligt vad jag har erfarit haft en god effekt. EUD har redovisat beräkningar som tyder på en volymökning på 20–25% vad gäller investeringen i fjärrvärmedistribution och 40% vad gäller torvpannor.

När det gäller *stödet till distributionsanläggningar för fjärrvärme* vill jag anföra följande. Under år 1983 har överläggningar bedrivits mellan företrädare för industridepartementet och kommunerna i storstadsområdena angående värmeförsörjningen. Vid överläggningarna har ett särskilt stöd för strategiska hopkopplingar av fjärrvärmesystem aktualiserats. Jag förordar att de medel som anvisades på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 i samband med 1983 års investeringsprogram får användas för detta ändamål. Jag avser att under riksmötet återkomma med förslag till riksdagen om stödets slutliga omfattning och fördelning.

Inom ramen för det stöd till distributionsanläggningar som utgår i år kommer ett betydande arbete med utbetalningar, uppföljning, m. m. att återstå under år 1984 och en del av år 1985. Denna verksamhet avser jag föreslå regeringen att från den 1 januari föra över till statens energiverk.

Jag har nyligen i propositionen 1983/84: 47 om vissa naturgasfrågor redogjort för resultatet av de överläggningar som har ägt rum under våren 1983 mellan företrädare för industridepartementet och intressenterna i Sydgasprojektet. Ett särskilt ekonomiskt bidrag har föreslagits för vissa investeringar i naturgasnätet. Stödets omfattning beräknas totalt till 60 milj. kr. Regeringen har till i nämnda proposition hemställt att medel som anvisats på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 för stöd till distributionsanläggningen för fjärrvärme får användas i detta syfte.

Jag tar i det följande upp *statens stöd till åtgärder när det gäller upphandling inom energiområdet*.

Som framgår av det föregående kan den situationen uppkomma att anslagna medel för *stöd till förbränningsanläggningar avsedda för eldning med främst torv* under år 1983 inte täcker den beräknade efterfrågan på stöd under detta år. Ramen bör därför höjas med hänsyn härtill. Om särskilda skäl föreligger bör stöd kunna utgå till anläggningar som beställs före utgången av första kvartalet år 1984 förutsatt att ansökan om stöd inkommit till statens energiverk före utgången av år 1983.

3.3 Investeringsprogram inom energiområdet för år 1984

Mitt förslag: Ett generellt stöd för vissa investeringar i energitrustning och installationer föreslås för år 1984. Stödet är såväl energipolitiskt som konjunktur- och sysselsättningspolitiskt motiverat. Det ersätter dels vissa nu gällande stöd inom ramen för energilånesystemet, dels det särskilda investeringsstöd för torvanläggningar och fjärrvärmenätutbyggnader som utgår under år 1983.

Stödet bör i mån av tillgång på medel utgå i form av direkta bidrag till vissa typer av storskaliga energiproduktionsanläggningar och distributionsanläggningar, samt till vissa energitillförselåtgärder i byggnader.

Den huvudsakliga finansieringen av åtgärder inom investeringsprogrammet bör ske på den öppna kreditmarknaden med kommunal borgen i förekommande fall. För investeringar i fjärrvärmeanläggningar bibehålls systemet med fjärrvärmelån. Ett särskilt anslutningsstöd föreslås för värmeleverantörer för att skapa ekonomisk balans mellan åtgärder i småskaliga och storskaliga system.

Gällande stödsystem: Nu gällande stödsystem för energitillförselåtgärder i bostadshus regleras i huvudsak i energilåneförordningen (1981: 589) och bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946, ändrad senast 1983: 521). Statligt stöd för energitillförselåtgärder utgår i form av bostadslån med särskilda villkor (energilån).

Följande tillförselåtgärder är f. n. berättigade till energilån.

- Kombinationspannor för el och inhemskt fastbränsle samt anordning för eldning med flis.
- Vattenburen elvärme i form av elpatron, elkassett eller elpanna samt elvärmt tappvarmvatten.
- Varmvattenackumulatorer.
- Anslutning till fjärrvärme, befintlig gemensam värmecentral eller naturgasnät.
- Värmepumpar.
- Solvärmesystem.

För främst åtgärder i småhus fastställs schablonbelopp som underlag för beslut. Dessa schabloner, som benämns godkänd kostnad, fastställs av bostadsstyrelsen. Energilånet uppgår normalt till 30% av godkänd kostnad. Återstående del finansieras på annat sätt. En s. k. fördjupning av lånet till 100% av godkänd kostnad sker automatiskt när godkänd kostnad är lägre än 25 000 kr. för småhus och 100 000 kr. för flerbostadshus. Även i vissa andra fall kan fördjupning medges.

Energilån lämnas endast för åtgärder i byggnader för stadigvarande bruk. Energilån kan lämnas till ägare av byggnad eller gemensamhetsanläggning. Även annan nyttjanderättshavare kan erhålla lån under vissa

omständigheter. För lånet skall i normalfallet ställas säkerhet. Lånet löper med ränta som fastställs av regeringen. Under år 1983 är räntan 13 %.

För energilån till bostäder som upplåts med bostads- eller hyresrätt lämnas räntebidrag. Räntebidraget utgörs av skillnaden mellan bostadslåneräntan och den s. k. garanterade räntan. Den garanterade räntan är f. n. 3 % under första året av lånets löptid och ökar därefter med 0,25 procentenheter per år.

För energilån till småhus kan räntefrihet i högst tio år medges om lånet avser vissa särskilt angivna åtgärder, bl. a. solvärmesystem, värmepumpsystem samt kollektiva anordningar för eldning med ved, träflis eller andra likartade bränslen.

Ansökan om energilån lämnas till kommunens förmedlingsorgan. Länsbostadsnämnden beslutar i ärenden om energilån efter yttrande av förmedlingsorganet. Enligt förordningen (1983:80) om försöksverksamhet med kommunal beslutanderätt i fråga om statligt stöd för energibesparande åtgärder beslutar kommunens förmedlingsorgan som första instans i Stockholm, Göteborg, Malmö, Helsingborg och Botkyrka. Denna försöksverksamhet avslutas den 30 juni 1986.

Under år 1983 har *särskilda stöd lämnats* till utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme och till förbränningsanläggningar för främst torv. EUD har handlagt och beslutat om stödet till distributionsanläggningar och lämnat samråd till oljeersättningsfonden (efter den 1 juli 1983 statens energiverk) som har beslutat om stödet till förbränningsanläggningar. Stödet till distributionsanläggningar för fjärrvärme har lämnats i form av bidrag med högst 10 % av redovisade investeringskostnader. Till distributionsanläggningar räknas den del av anläggningen som finns mellan produktionsanläggningen för fjärrvärme och abonnentens anläggning. Även anläggningar för överföring av spillvärme till distributionsanläggningar för fjärrvärme omfattas av stödet. Till investeringskostnaden räknas dels kostnader för ledningar och annan utrustning, dels erforderliga anläggnings- och monteringsarbeten.

Stödet till förbränningsanläggningar för främst torv har lämnats i form av bidrag med högst 25 %.

Som villkor för dessa särskilda stöd har gällt att beställning skall ske under år 1983.

Riksdagen beslutade våren 1983 om åtgärder bl. a. för att öka användningen av inhemska bränslen i Norrbottens län (prop. 1982/83: 120 bil. 6, NU 38, rskr 306). För fastbränsleanläggningar i Norrbottens län kan stöd erhållas med högst 40 % av investeringskostnaden. Stöd kan lämnas för anläggningar som beställs under åren 1983 till 1985. Kostnaden för stödet bestrids intill 25 % av investeringskostnaden inom den av riksdagen i samband med proposition (1982/83: 50) om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. angivna ramen för stöd till torveldade anläggningar. Kostnader därutöver intill 40 % av investeringskostnaden bestrids från anslaget Särskilda regionalpolitiska insatser i Norrbottens län.

Uttredningar: EUD föreslår i sin utvärdering av insatserna inom 1983 års investeringsprogram att fortsatt stöd till investeringar inom energiområdet bör handhas av statens energiverk. Mot bakgrund av de erfarenheter som EUD hittills har vunnit föreslås

- att stödet till investeringar i torveldade förbränningsanläggningar fortsätter under år 1984 men med lägre bidragsprocent. Ett begränsat stöd till fliseldade anläggningar, under samma period, bör övervägas.
- att stöd till distributionsanläggningar för fjärrvärme som är avsedda för att utnyttja industriell spillvärme utgår även under år 1984 med hänsyn till att sådana investeringar är angelägna från både industripolitisk och samhällsekonomisk utgångspunkt.
- att en samordning kommer till stånd mellan statens stöd till fjärrvärmeinvesteringar och stöd till energitillförselsystem i bostäder.

Statens energiverk anger i sitt yttrande över OED:s rapport att en sammanställning av nuvarande stödprogram visar att de utgör ett relativt komplicerat system. Energiverket anser att det statliga ekonomiska stödet till oljeersättning i första hand bör inriktas på att stimulera ersättning av olja med inhemsk energi. Till ett sådant stödprogram bör hänföras dels det nuvarande stödet från oljeersättningsfonden, dels den del av det nuvarande energisparstödet enligt energilåneförordningen som avser energitillförsel. Vidare bör stödprogrammet inkludera det särskilda investeringsstödet till torvpannor samt kolmiljöstödet.

När det gäller vilka typer av åtgärder som skall få stöd bör enligt energiverket i princip alla oljeersättande investeringar omfattas. Med hänsyn till kostnaderna för att administrera stödet till små projekt bör dock en undre gräns sättas.

Jämfört med det nuvarande stödsystemet skulle detta stöd i högre grad inriktas på ett utnyttjande av befintlig teknik för att därmed uppnå en snabbare oljeersättning.

Stödet bör ges i form av investeringsbidrag och göras så generellt som möjligt. Energiverket föreslår att ett stöd på upp till 25 % av investeringskostnaderna i oljeersättande åtgärder införs. Det är viktigt att stödets storlek inte läses utan successivt kan anpassas till de rådande förhållandena. Verket bör också ges möjligheter till att flexibelt avväga stödinsatser mellan olika projekt inom ramen för de allmänna stöd villkoren. Det temporära stödet till investeringar i förbränningsanläggningar för torv kan till del tjäna som modell.

Statens energiverk framhåller att verket direkt bör ansvara för oljeersättningsstödet till större anläggningar. När det gäller mindre fastighetsanknutna anläggningar som nu stöds inom ramen för energisparstödet till bostäder kan det som hittills administreras av kommunerna och länsbostadsnämnderna.

Skäl för mitt förslag: Den rådande konjunktur- och sysselsättningssituationen gör det enligt min mening motiverat att genomföra ett investeringsprogram inom energiområdet även under år 1984.

Nuvarande stödsystem för bostäder har vuxit fram som resultat av energisituationen under slutet av 1970-talet. De nya och förnybara energikällorna var i stor utsträckning på forsknings- och utvecklingsstadiet. Större anläggningar för fjärrvärmesystem, grundade på ny teknik existerade huvudsakligen i form av experimentanläggningar. Energipriserna låg på en betydligt lägre nivå än f. n. Särskilt gällde detta eldningsoljan. De förändringar som inträffat sedan stödsystemet infördes har medfört att nuvarande stödsystem kan ge en olämplig styrning och andra inte avsedda effekter och därigenom medföra en risk för att resurser inte utnyttjas tillräckligt effektivt.

En omständighet som särskilt har uppmärksammats i nuvarande system är att stödet endast omfattar mindre anläggningar upp till en värmeeffekt om ca 2–4 MW. Inom energitekniken liksom i många andra system existerar det ett samband mellan kostnad, effektivitet och anläggningsstorlek. Som exempel kan nämnas möjligheten till högre effektivitet i en fjärrvärmepanna än i en konventionell småhuspanna, till följd av tekniska skillnader. Drift och skötsel kan därtill göras effektivare vid stora pannor än vid mindre. Även miljöskyddsåtgärder kan av ekonomiska skäl göras mer omfattande vid större anläggningar.

Fjärrvärme har stora fördelar som uppvärmningsform vid tätbebyggelse. Fjärrvärmens bedöms, bl. a. med ledning av uppgifter ur Svenska Värmeverksföreningens rapport Fjärrvärmeplan 1983, kunna omfatta högst 40–50 % av uppvärmningen i landet. Därutöver kommer uppvärmningen att ske genom mindre anläggningar, t. ex. gruppcentraler, eller genom individuella anläggningar. Vilken uppvärmningsform som väljs måste avgöras lokalt med utgångspunkt i de förhållanden som råder. För att göra det möjligt att fatta beslut som är väl anpassade till de lokala förhållandena är det väsentligt att de statliga stödåtgärderna verkar neutralt mellan olika former av uppvärmning.

Med utgångspunkt i nyss redovisat material vill jag anföra följande. EUD och statens energiverk framför uppfattningen att stödet för energitillförselåtgärder bör ingå i ett gemensamt stödprogram. Energiverket framhåller att systemet bör förenklas såväl avseende stödberättigade åtgärder, stödformer som myndighetsansvar. Stöd bör enligt verket endast utgå som bidrag. Jag delar denna uppfattning och föreslår att stödsystemet för tillförselåtgärder inom energiområdet utformas som ett investeringsprogram för år 1984.

Vidare förordar jag att följande stöd bör ingå i investeringsprogrammet för år 1984.

Programmet omfattar direkta bidrag till vissa åtgärder som avser energitillförsel i byggnadsanknutna och storskaliga system. Vad avser stödet till byggnadsanknutna system bör detta lämnas endast i samband med åtgärder i befintlig bebyggelse.

Stöd till tillförselåtgärder i befintliga hyresrätts- och bostadsrättshus bör

även fortsättningsvis lämnas i form av räntebidrag i enlighet med vad chefen för bostadsdepartementet nyligen redovisat (prop. 1983/84: 40 bil. 9).

Lånen för dessa ändamål bör emellertid tas upp på den oprioriterade kreditmarknaden på motsvarande sätt som lån till underhåll m. m. i nyss nämnd proposition. Räntebidrag kommer därvid att lämnas med en fast andel av en normal räntesats under lånets hela löptid. Genom denna konstruktion uppnås likvärdiga kostnadsförutsättningar för fastighetsägare med olika skattemässiga förhållanden. Som jag återkommer till i det följande bör härutöver särskilda bidrag kunna lämnas.

Räntebidrag lämnas endast indirekt till investeringar i fjärrvärmeanläggningar och avser då enbart den del av investeringskostnaden som tas ut i form av anslutningsavgiften. För att uppnå en bättre balans mellan stöd till åtgärder i byggnadsanknutna system och storskaliga system bör ett särskilt stöd nu införas. Stödet bör utformas som ett anslutningsbidrag till fjärrvärmeleverantören. Jag återkommer i det följande till detta stöd.

Jag har erfarit att det inom EUD har inletts ett arbete med att utarbeta riktlinjer för leverantörsauktorisering och för ett försäkringssystem för vissa småskaliga tillförselssystem. Den långsiktiga strävan bör enligt min mening vara att sådan auktorisering skall gälla som villkor för erhållande av statligt stöd.

När det gäller investeringar i *torveldade anläggningar* har bidraget under år 1983 varit 25 %. EUD anser att stöd bör lämnas med lägre bidragsprocent under år 1984.

För investeringar i storskaliga *skogsbränsleeldade anläggningar* lämnas f. n. inget stöd. EUD anser att ett bidrag bör övervägas. Det finns på längre sikt en risk för alltför låg användning av skogsenergi.

I fråga om stöd till skogsbränsleeldade anläggningar vill jag anföra följande. Det är från samhällsekonomiska synpunkter angeläget att användningen av skogsbränsle inte försvårar skogsindustrins möjligheter att er hålla träfiberråvara. Regeringen uppdrog därför i början av året åt skogsstyrelsen och statens industriverk att gemensamt utreda effekterna på skogsindustrins virkesförsörjning av en ökad användning av skogsråvara för eldningsändamål. Uppdraget har redovisats av skogsstyrelsen och statens industriverk i rapporten (SIND PM 1983:9) Ökad användning av skogsråvara – nya möjligheter och konsekvenser. Av rapporten framgår att det med beaktande av en rad olika förutsättningar finns goda möjligheter till en snabb utveckling av användningen av skogsbränsle. En förutsättning är bl. a. att avverkningen inom privatägda skogar ökar. En ökad skogsbränsleanvändning innebär avsättning av gallrings- och röjningsvirke, vilket enligt rapporten skulle kunna ge skogsindustrin större tillgång till barrvirke på både kort och lång sikt. Rapporten har remissbehandlats och bearbetas f. n. inom regeringskansliet.

En arbetsgrupp inom regeringskansliet, biobränslegruppen, bildades

vintern 1983 för att bl.a. gå igenom praktiska problem i samband med skogsbränsleanvändningen och föreslå åtgärder för att säkerställa skogsindustrins råvaruförsörjning och en ökad användning av träbränslen för energiändamål. Arbetsgruppen kommer med utgångspunkt i bl.a. den nämnda rapporten och remissyttrandena över den att avge en rapport med förslag till åtgärder senare i höst.

Beträffande stöd till fastbränsleanläggningar i Norrbottens län gäller de i proposition 1982/83: 120 om utveckling i Norrbotten angivna villkoren för åren 1984 och 1985.

Jag förordar med utgångspunkt i EUD:s förslag att ett bidrag på högst 15% utgår till den som under år 1984 beställer en större anläggning avsedd för *eldning med inhemska bränslen*. Bidrag bör inte kunna förenas med sådant bidrag som lämnas inom ramen för stödet till oljeersättande åtgärder eller det särskilda stöd till fastbränsleanläggningar som utgår inom Norrbottens län. Jag anser att som villkor för stöd till skogsbränsleeldade anläggningar bör gälla att sökanden skall ha erhållit tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen. För tillstånd krävs bl.a. att endast råvara som inte kan avsättas inom skogsindustrin får användas för eldning. Förslag om hur efterlevnaden av detta krav skall kontrolleras kommer att utarbetas av biobränslegruppen.

Bidrag bör enligt min mening även kunna lämnas för investeringar i anläggningar avsedda för eldning med biogas.

I detta sammanhang vill jag erinra om att den som äger skog sedan år 1980 är skyldig att utföra röjning i ungskog och sedan den 1 juli i år även viss gallring. Detta regleras i 9 § skogsvårdslagen (1979:429). Bestämmelserna om röjning får under kommande år full genomslagskraft. Med hänsyn till behovet att tillförsäkra skogsindustrin tillräckligt med råvara samtidigt som försörjningen med skogsbränsle ökas är det angeläget att röjnings- och gallringsvirke som tidigare normalt har lämnats kvar i skogen tas tillvara i större utsträckning. Detta kan underlättas genom särskild bearbetning av råvaran. Investeringar i *terminaler*, där industriråvara och bränsleråvara separeras, är enligt min mening av avgörande betydelse för att denna skogsråvara skall kunna utnyttjas effektivt. Genom sådana terminaler minskas risken för att industriellt användbar råvara utnyttjas för energiändamål. Investeringar i sådana terminaler kommer också att medföra ökad sysselsättning i glesbygden. Ett särskilt stöd till investeringar för separering av industriråvara och bränsleråvara bör mot denna bakgrund införas. Stödet bör utformas som ett bidrag på högst 50% till anläggningar som beställs under år 1984.

Som villkor för stödet bör gälla att den sökande dels kan visa hur råvaruförsörjningen skall ske, dels kan redovisa att skogsindustrins råvaruförsörjningsintresse kan tillgodoses på ett betryggande sätt i berört område.

Värmepumpar är en teknik som fått sitt tekniska och kommersiella

genombrott under år 1983. Genom att utnyttja värmepumpar kan spillvärme i avloppsvatten och lagrad solvärme i mark, vatten och luft utnyttjas för uppvärmningsändamål. Även utnyttjande av interna värmekällor som t. ex. avluft i byggnader är en alltmer etablerad teknik. Denna senare tillämpning har visat sig ge god ekonomisk lönsamhet.

Branschen brottas f. n. med dålig lönsamhet till följd av lågt kapacitetsutnyttjande.

För att stimulera till ökade investeringar i värmepumpar förordar jag ett bidrag till värmepumpar. Bidragets storlek bör vara högst 15 %. Bidrag bör dock enligt min mening inte utgå till anläggningar som utnyttjar avluft i småhus och flerbostadshus, då dessa värmepumpar f. n. är så lönsamma att ytterligare stimulanser är obehövliga.

För värmepumpar i fastigheter inom fjärrvärme- och naturgasförsörjda områden bör enligt min mening inget bidrag lämnas. Skälet för detta är att nyttjanderättshavaren till en byggnad i princip inte skall kunna erhålla stöd för flera tillförselsystem.

Solvärmeanläggningar är med dagens tekniknivå och energipriser inte ekonomiskt lönsamma utan stöd. Detta hänger bl. a. samman med den mycket goda tillgången på elenergi sommartid. Stödet bör fortsättningsvis vara av samma storleksordning som f. n. Jag förordar därför ett bidrag om högst 50 % till solvärmeanläggningar i system med en energianvändning mindre än 3 GWh per år. För större system bör idrifttagna forskningsanläggningar utvärderas varför inget bidrag bör lämnas.

Anläggningar för *elvärme* (elpatroner, elkassetter och elpannor) är i dag mycket fördelaktiga att installera. Något stöd bör därför inte lämnas vid normala installationer. Ett särskilt stöd bör dock införas för elvärmeanläggningar som installeras i oljeeldade pannor i flerbostadshus och gruppcentraler i områden som enligt fastlagda planer skall försörjas med ett storskaligt energisystem. Ett villkor för stöd bör enligt min mening vara att installationen görs tidsbegränsad i avvaktan på anslutning till fjärrvärme eller naturgas. Stöd bör utgå med högst 15 % för att kompensera åtgärdens korta avskrivningstid. Ett sätt att uppfylla angivet villkor för stöd kan vara att anläggningsinnehavaren tecknar ett avtal med elleverantör om tidsbegränsad elleverans som skall avbrytas vid möjlighet till fjärrvärmeinstallation eller vid anslutning till naturgasnät.

Som jag nyss har redovisat är villkoren för lån till åtgärder i bl. a. flerfamiljshus förmånligare än lånevillkoren för fjärrvärmeinvesteringar. För att uppnå en bättre balans mellan åtgärder i större och mindre anläggningar förordar jag att systemet med räntebidrag för lån till småskaliga tillförselåtgärder kompletteras med ett *anslutningsbidrag* för fjärrvärmenät. Bidraget bör lämnas för under år 1984 tillkommande effekt. Jag föreslår ett bidrag av 135 kr. per kW anslutningseffekt mätt vid produktionsanläggningen. Bidraget bör utbetalas till huvudman för fjärrvärmeanläggning.

EUD har föreslagit en fortsättning av nuvarande stöd för distributionsanläggningar som är avsedda att utnyttja och överföra *industriell spillvärme*. EUD framhåller att sådana investeringar är angelägna från både industripolitiska och samhällsekonomiska utgångspunkter. Jag delar denna uppfattning och förordar att bidrag med 10% utgår för sådana anläggningar som beställs under år 1984, dock ej om villkorliga bidrag erhållits för oljeersättande åtgärder.

Statens energiverk har även föreslagit en fortsättning av stödet för *små vattenkraftverk*, dvs. kraftverk mellan 100 och 1500 kW. Jag delar detta synsätt och föreslår ett bidrag om 15% för små vattenkraftverk som beställs under år 1984.

Statens energiverk bör ges det huvudsakliga myndighetsansvaret för det föreslagna investeringsprogrammet. Statens energiverk skall i fråga om det byggnadsanknutna stödet samråda med bostadsstyrelsen.

I fråga om beslutanderätten för denna del av stödet bör i huvudsak gälla samma regler som chefen för bostadsdepartementet nyligen har föreslagit i fråga om riktade bidrag till energisparåtgärder (prop. 1983/84: 40 bil. 9 s. 48). Dessa regler innebär i huvudsak att stöd till egnahem beslutas av det kommunala förmedlingsorganet och att stöd till hyres- och bostadsrättshus med vissa undantag beslutas av länsbostadsnämnden. Beslut om stöd till åtgärder i system där energianvändningen överstiger 3 GWh per år bör dock enligt min mening fattas av statens energiverk.

Det bör ankomma på regeringen att besluta om de ytterligare särskilda regler som behövs för stödet.

3.4 Verksamhet inom energiupphandlingsområdet

Mitt förslag: EUD ges förlängt uppdrag till den 31 december 1984:

- att slutföra handläggningen av strategiskt viktiga energiprojekt av industripolitiskt intresse
- att stärka beställarfunktionen inom det värmetekniska området
- att slutföra utredningen om försäkringssystem och auktorisationsförfarande för vissa småskaliga tillförselsystem
- att fullfölja utredningen om särskilda exportfrågor.

EUD ger länsstyrelsen i Norrbottens län förlängt uppdrag i fråga om stöd till upphandling inom energiområdet till den 1 juli 1984.

Utredningen: EUD föreslår i sin utvärdering av verksamheten att EUD får i uppdrag att fram till 1 juli 1985 fortsätta arbetet med det långsiktiga frågorna syftande till att

- stärka beställarfunktionen
- stödja marknadsintroduktion av vissa strategiskt betydelsefulla nyutvecklade produkter

- fullfölja utredningen om särskilda exportfrågor
- främja upphandling inom Norrbottens län.

Som en bakgrund anger EUD följande.

Sambandet mellan starka offentliga beställare och större företag har varit av avgörande betydelse för utvecklingen av de framgångsrika svenska exportindustrierna. Den stora splittring som finns när det gäller upphandling av teknisk utrustning med många små beställare med egna specifikationer lägger hinder i vägen för utvecklingen av en rationell tillverkning av energiutrustning.

Beställarfunktionen kan utvecklas genom åtgärder som information till många beställare om lämpliga systemlösningar, typgodkännanden av hela system, standardisering och samordnade upphandlingar. EUD har tillsatt två arbetsgrupper som arbetar med dessa olika åtgärder inom områdena små värmepumpar och mindre biobränsleeldade anläggningar. EUD bör få i tilläggsdirektiv att närmare pröva dessa frågor.

Koncentrerade insatser på produkter vars snara kommersiella genomslägg får anses vara av strategisk betydelse för det svenska oljeersättningsprogrammet och för exportmöjligheterna. De produktområden som EUD särskilt har intresserat sig för är den trycksatta svävbädden som ger förutsättningar för en effektiv och miljövänlig kraftvärmeproduktion, samt plasmatekniken. EUD bör slutföra sin hantering av sådana projekt.

För att bättre ta tillvara de exportmöjligheter som de energipolitiska åtgärderna kan medföra har regeringen uppdragit åt EUD att i samverkan med Sveriges exportråd utreda denna fråga. Detta arbete bör fullföljas.

Det arbete som har inletts av länsstyrelsen i Norrbottens län i fråga om upphandling bör slutföras. I sammanhanget bör övervägas om det är lämpligt att verksamheten i Norrbotten avslutas i år eller om en förlängning till del av nästa år kan vara motiverad.

När det gäller användningen av till EUD anslagna medel för upphandlingsverksamhet föreslår EUD följande:

EUD har hittills beviljat eller lämnat utfästelser om stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet om 150 milj. kr. Sammanlagt beräknar EUD 225 milj. kr. för fortsatta åtgärder inom EUD:s ram under år 1984 och år 1985 i samband med upphandling inom energiområdet.

Skäl för mitt förslag: Energipolitiken har under ett decennium i stor utsträckning varit inriktad mot utvecklandet av ny energiteknik och energisparande. Existerande stödsystem är därför i betydande omfattning inriktade på att stimulera forskning och införande av ny teknik.

De stora investeringar som nu krävs inom energiområdet under 1980-talet för att genomföra en övergång från olja till andra energislag, kommer i betydande utsträckning att gälla kommersiellt tillgänglig teknik.

EUD fyller en viktig funktion när det gäller att följa upp att investeringsprogrammet för år 1983 får avsedda effekter för svensk industri. I och med

att statens energiverk har påbörjat sin verksamhet är det naturligt att verket får motsvarande uppföljningsansvar för 1984 års investeringsprogram. Energiverket bör således tillse att den upphandling som 1984 års investeringsprogram kommer att föranleda så långt möjligt blir samordnad med industrins produktionsförutsättningar. Jag vill i detta sammanhang erinra om mitt förslag att energiverket inom ramen för stödet för att ersätta olja, m. m. bör få möjlighet att tillämpa det stöd för riskdelning i samband med marknadsintroduktion av nya produkter som EUD har tillämpat.

EUD bör till den 1 juli 1984 fortsätta att främja energiupphandling i Norrbottens län och fullfölja utredningsuppdraget att i samverkan med Sveriges exportråd utreda möjligheten till svensk export av energiutrustning.

Den handläggning av vissa strategiska energiprojekt av särskilt industripolitiskt intresse som EUD påbörjat under år 1983 bör fullföljas. För att öka möjligheterna att genomföra investeringar som är strategiskt viktiga anser jag att stödet till åtgärder när det gäller upphandling bör ges en något vidare inriktning. Denna inriktning bör innebära att EUD ges möjlighet att lämna stöd till investeringar av särskilda energipolitiska skäl.

EUD bör vidare få fortsätta arbetet med att förstärka beställarfunktionen inom det värmetekniska området. Därvid bör påbörjade projekt när det gäller samordnad upphandling slutföras. EUD bör också som jag nyss redovisade slutföra utredningarna om försäkringssystem och om att införa auktorisationsförfarande av leverantörer av mindre värmepumpar och fastbränslepannor. Jag avser föreslå regeringen att uppdra åt EUD att utarbeta riktlinjer för en sådan verksamhet till den 1 juli 1984. I samband därmed bör delegationen ges i uppdrag att slutföra sitt övriga arbete till den 31 december 1984.

3.5 Medelsbehov och finansiering

Mitt förslag: Stöd för oljeersättande åtgärder samt för investeringar inom energiområdet tas fr. o. m. den 1 januari 1984 upp på statsbudgeten.

Det totala stödet för oljeersättande åtgärder för tiden t. o. m. budgetåret 1986/87 uppgår till totalt 1 650 milj. kr., varav bidrag och villkorliga bidrag till 660 milj. kr. och lånegarantier till 915 milj. kr.

Stödet till investeringar inom energiområdet uppgår totalt till 450 milj. kr. under år 1984.

Investeringsprogrammet för år 1984 måste finansieras. Bl. a. därför föreslås en viss höjning av den särskilda avgiften på oljeprodukter. Dessutom kompletteras det nuvarande avgiftssystemet med avgifter på bensin och kolbränslen. Vidare införs avgift på elektrisk kraft från kärnkraftverk.

1983 års investeringsprogram: EUD och statens energiverk framför beräkningar beträffande behovet av medel för stödet till torveldade anläggningar. Medelsbehovet kommer att med ca 170 milj. kr. överskrida den ram på 200 milj. kr. som riksdagen beslutat för år 1983 (prop. 1982/83: 50 bil. 6, NU 18, rskr 111) om vissa ekonomiskt-politiska åtgärder m. m. EUD framhåller att en eventuell förlängning av stödet inte bör finansieras med EUD:s medel.

EUD beräknar att det samlade behovet av medel för distributionsanläggningar för fjärrvärme kommer att uppgå till 225 milj. kr. under år 1983. EUD har noterat att för stöd till strategiska fjärrvärmeledning har i departementspromemorian om storstädernas värmeförsörjning tagits upp ett belopp om 50–100 milj. kr. EUD har också uppmärksammat att i samband med förhandlingar om Sydgasprojektet har ett stöd till distributionsanläggningar på sammanlagt 50 milj. kr. aktualiserats. Mot bakgrund härav beräknar EUD att det sammanlagda behovet av medel för stöd till distributionsanläggningar för fjärrvärme och naturgas uppgår till 375 milj. kr.

När det gäller användningen av till EUD anslagna medel för upphandlingsverksamhet föreslår EUD följande.

EUD har hittills beviljat eller lämnat utfästelser om stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet på 150 milj. kr. EUD bedömer att ytterligare medel behövs i samband med åtgärder för en förstärkt beställarfunktion, samordnad upphandling samt för pågående, större energiförsörjningsprojekt inom ramen för delegationens verksamhet. Sammanlagt beräknar delegationen 225 milj. kr. för fortsatta åtgärder inom delegationens ram under åren 1984 och 1985 i samband med upphandling inom energiområdet.

Statens energiverk har i yttrande om OED:s utvärdering av oljeersättningsfondens verksamhet angivit som sin bedömning att subventionsmomentet i nuvarande stöd till byggnadsanknytna tillförselsystem är 300 milj. kr. per år. Denna subvention kan uppdelas i dels stöd i form av räntefrihet dels stöd i form av räntebidrag till åtgärder i vissa fastighetskategorier. Stöd i form av visst räntebidrag kommer även fortsättningsvis att lämnas inom ramen för bostadsfinansieringssystemet.

Skäl för mitt förslag: Möjlighet att erhålla stöd för oljeersättande åtgärder har funnits sedan år 1981. Flera PoD-anläggningar finns redan i drift och ett betydande antal planeras eller är under uppförande. Detta innebär att en koncentration bör ske till åtgärder som medför en snabb marknadsintroduktion. Mot bakgrund härav bedömer jag att behovet av medel för stödet jämfört med nuvarande nivå bör minska.

Det totala stödet för *oljeersättande åtgärder* för perioden den 1 januari 1984–30 juni 1987 bör enligt min mening uppgå till 1 650 milj. kr., varav bidrag och villkorliga bidrag bör uppgå till 660 milj. kr., samt lånegarantier till 915 milj. kr. Därtill kommer anslag om sammanlagt 75 milj. kr. för att täcka förväntade förluster i garantigivningen.

Bidragsramen bör fördelas enligt följande: 120 milj. kr. för första halvåret 1984, 210 milj. kr. för budgetåret 1984/85, 180 milj. kr. för budgetåret 1985/86 samt 150 milj. kr. för budgetåret 1986/87. Medelsbehovet under första halvåret 1984 bör anvisas i form av ett reservationsanslag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1983/84.

Garantiramen bör totalt uppgå till 915 milj. kr. Statens energiverk bör således få ett bemyndigande att för den nämnda perioden ikläda staten garantier för lån till oljeersättande åtgärder intill ett vid varje tidpunkt sammanlagt belopp av 915 milj. kr.

För *förlusttäckning* räknar jag med ett medelsbehov av 5 milj. kr. för första halvåret 1984 och 15 milj. kr. för budgetåret 1984/85, 20 milj. kr. för budgetåret 1985/86 samt 35 milj. kr. för budgetåret 1986/87. Medel för detta ändamål bör anvisas i form av ett förslagsanslag. Förlusterna för de garantier som i fortsättningen kan lämnas för lån till att finansiera oljeersättningsprojekt bör täckas till hälften från anslaget Stöd till oljeersättande åtgärder, m. m. och till hälften från ett särskilt förlusttäckningsanslag. För att täcka medelsbehovet under våren 1984 bör alltså 5 milj. kr. anvisas på ett förslagsanslag benämnt Täckande av förluster i anledning av statliga garantier för oljeersättande åtgärder, på tilläggsbudget I till statsbudgeten 1983/84.

Jag har för avsikt att i budgetpropositionen 1984 återkomma med förslag till anslag för budgetåret 1984/85.

Jag har också för avsikt att återkomma med förslag till anslag för budgetåret 1984/85 för stöd till prospektering efter olja, naturgas eller kol resp. till energiforskning.

Vad avser 1983 års investeringsprogram bör gälla följande. För att alla inkomna ansökningar under år 1983 som avser stöd till anläggningar avsedda för eldning med främst torv skall kunna stödjas bör ramen för detta ändamål höjas med 170 milj. kr. Som nyss har redovisats kommer därtill behovet av medel för vissa strategiska anläggningar för fjärrvärme i storstäderna och naturgas i Sydgasprojektet. Jag beräknar att behovet av medel för dessa ändamål uppgår till 160 milj. kr.

Investeringsprogrammet för år 1984 bör omfatta stöd i form av bidrag till åtgärder för följande områden

- vissa tillförselsystem för uppvärmningsenergi
- vissa distributionsanläggningar för spillvärme
- vissa strategiska anläggningar för fjärrvärme och naturgas.

Jag beräknar behovet av medel för stöd i form av direkta bidrag till byggnadsanknutna tillförselsystem under år 1984 till 100 milj. kr.

Större tillförselsystem innefattar stöd till främst åtgärder som vidtas av kommunerna, dvs. i fjärrvärmesystem.

Sammantaget beräknar jag behovet av medel för detta investeringsprogram till 450 milj. kr.

När det gäller den fortsatta verksamheten för energiupphandling m. m. bör EUD få disponera de medel som återstår av 1983 års investeringsprogram för att fullfölja sitt arbete.

Jag går nu över till att behandla frågan om finansiering av 1984 års investeringsprogram och stödet för oljeersättande åtgärder.

För bl. a. stöd till åtgärder av tillförselkaraktär inom bostadsbeståndet har för budgetåret 1983/84 medel anvisats över trettonde huvudtiteln anslag B 17 Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. Statens utgifter för sådana bidrag till tillförselåtgärder som enligt vad jag förordat i det föregående skall beslutas av länsbostadsnämnden och de kommunala förmedlingsorganen bör även i fortsättningen belasta detta anslag. Kostnaderna för de utbetalningar som sker under innevarande budgetår kan beräknas rymmas inom de medel som redan finns tillgängliga på anslaget. Chefen för bostadsdepartementet avser att återkomma med behovet av medel för budgetåret 1984/85 vid sin anmälan till 1984 års budgetproposition. I övrigt bör investeringsprogrammet finansieras genom särskilda avgifter på olja m. m.

Härutöver räknar jag med att stödet till 1984 års investeringsprogram kommer att uppgå till 350 milj. kr. Jag föreslår att dessa medel anvisas på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1983/84. Anslaget bör benämnas Investeringar inom energiområdet.

I detta sammanhang vill jag också redogöra för hur jag anser att återstående medel av 1983 års investeringsprogram fortsättningsvis bör användas.

Av min redogörelse i det föregående har framgått att EUD under år 1983 beräknar ta i anspråk ca 150 milj. kr. av det anslag om 700 milj. kr. som riksdagen anvisade för stöd till upphandling inom energiområdet under år 1983. Jag har också redovisat hur jag anser att återstående medel bör användas. I det sammanhanget har jag redovisat att anvisade medel för stöd till torveldade anläggningar är otillräckliga. Jag beräknar behovet av ytterligare medel för stöd till torveldade anläggningar enligt 1983 års investeringsprogram till 170 milj. kr. Jag föreslår att regeringen hemställer om riksdagens medgivande att medel för detta ändamål får anvisas från anslaget Stöd till upphandling inom energiområdet.

F. n. finansieras stöd för oljeersättande åtgärder genom oljeersättningsfonden. Fonden tillförs medel genom en särskild avgift på olja, f. n. 50 kr per kubikmeter. Den särskilda avgiften på olja utgår enligt lag (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter, som enligt lag (1970: 941) äger fortsatt giltighet till och med utgången av år 1984. Fonden är revolverande. Även vissa andra ändamål finansieras med en särskild avgift på olja. Det gäller oljeprospekteringsfonden, f. n. med 12 kr. per kubikmeter (prop. 1977/78: 128, NU 70, rskr 343), energiforskningsfonden, f. n. med 31 kr. per kubikmeter (prop. 1980/81: 90, NU 60, rskr 381), kolmiljöfonden, f. n. med 10 kr. per kubikmeter (prop. 1982/83: 100 bil. 14, NU 22, rskr 166) och

åtgärder mot förurning (prop. 1981/82: 151, JoU 35, rskr 321) med 5 kr. per kubikmeter. Sammanlagt utgår den särskilda avgiften för oljeprodukter med 108 kr. per kubikmeter för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja. Återbetalningar av lån och räntor på lån från oljeersättningsfonden bör tillföras särskilda inkomstitlar på statsbudgeten.

För att förbättra överblicken över finansieringssystemet bör inkomsterna från de särskilda avgifterna först tillföras resp. fond och därefter successivt tillföras inkomstiteln 1431 Särskild avgift för oljeprodukter, m. m. på statsbudgeten. Detta bör ske enligt följande.

De avgifter som avses finansiera nuvarande treårsprogram för stöd för åtgärder för att ersätta olja inflyter delvis efter utgången av år 1983. Därför bör under perioden den 1 januari–30 juni 1984 de inkomster som svarar mot den nuvarande särskilda avgiften för att ersätta olja på samma sätt som hittills tillföras oljeersättningsfonden. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag om disposition av dessa medel.

Energiforskningsprogrammet liksom stödet till prospektering efter olja, naturgas eller kol finansieras till och med utgången av budgetåret 1983/84 genom en särskild avgift på olja. De inkomster som svarar mot den särskilda avgiften för energiforskning resp. för prospektering efter olja m. m. bör därför under perioden den 1 januari–30 juni 1984 tillföras energiforskningsfonden resp. oljeprospekteringsfonden.

Inkomster som svarar mot avgiften för åtgärder mot förurning förs liksom hittills till inkomstiteln 1435 Särskild avgift för åtgärder mot förurning.

Stödet för åtgärder för att ersätta olja, m. m. finansierar dessutom åtgärder för utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi, del av förvaltnings-, utrednings- och informationskostnader för statens energiverk, åtgärder för utbildning och rådgivning i energibesparande syfte inom lantbruk och trädgårdsnäring med 40 milj. kr. för budgetåret 1983/84 och stöd för förbränningsanläggningar avsedda för eldning med främst torv med 200 milj. kr.

Den minskade oljekonsumtionen har medfört att inflödet av pengar till fonderna och till åtgärder mot förurning har minskat i så stor utsträckning att risk finns för att en del av de utgifter som dessa avgifter skulle finansiera inte täcks. Detta skulle kunna äventyra genomförandet av angelägna åtgärder. Enbart för att återställa balansen mellan inkomster och utgifter krävs därför en höjning av avgifterna. Vidare krävs höjda avgifter för att finansiera kostnaderna för investeringsprogrammet för år 1984 och göra detta möjligt att genomföra. Dessutom måste en neddragning göras av vissa av de program som finansierats från fonderna.

Mot den bakgrund som har redovisats föreslår jag att avgifterna på olja höjs fr. o. m. den 1 januari 1984. Inom ramen för stödet för att ersätta olja, energiforskningsprogrammet och för oljeprospekteringsfonden pågår akti-

viteter som syftar till att introducera alternativa drivmedel och för att öka vår försörjningstrygghet när det gäller drivmedel. Jag bedömer att insatserna både inom ramen för stödet för att ersätta olja och inom energiforskningsprogrammet behöver intensifieras i fråga om drivmedelsområdet.

Den särskilda avgiften enligt lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter omfattar f. n. inte *bensin*. Mot bakgrund av den ökade uppmärksamheten på ansträngningarna att ersätta olja och öka försörjningstryggheten inom transportsektorn anser jag att det bör vara rimligt att införa en avgift på bensin fr. o. m. den 1 januari 1984.

Betydande resurser satsas idag på forskning och utveckling rörande kol, naturgas och sådan teknik som kan bidra till att skapa förutsättningar för avveckling av kärnkraften i enlighet med riksdagens beslut.

Den särskilda avgiften omfattar inte *kol, elektrisk kraft från kärnkraftverk samt naturgas*. Mot bakgrund av vad jag nyss har anfört är det rimligt att det för dessa energikällor bör införas en avgift för att öka bidraget till forskning och utveckling inom energiområdet. Jag förordar att en särskild avgift på kolbränslen införs fr. o. m. den 1 januari 1984. Den särskilda avgiften på elektrisk kraft från kärnkraftverk bör också införas fr. o. m. den 1 januari 1984. På sikt bör en avgift införas även på naturgas.

De nu föreslagna avgifterna på bensin och kolbränslen bör införas genom ändringar i lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter. Då därigenom ytterligare energiprodukter än oljeprodukter påförs särskilda avgifter bör lagens rubrik ändras till *Lag om särskild avgift för oljeprodukter och kol*.

Jag föreslår också genom ändring i lagens ingress att lagen skall fortsätta att gälla efter utgången av år 1984.

Skatteutskottet har tidigare (bl. a. SkU 1982/83: 3 y) understrukit behovet av att avdragsreglerna för energiskatt resp. oljeavgift samordnas. I samband med att lagen nu föreslås utvidgad till att omfatta också bensin och kolbränslen bör, för att inte minst underlätta arbetet för såväl myndigheter som skatt- och avgiftsskyldiga och då inga vägande skäl talar emot, lagen ändras så att de avdragsregler som gäller för skatt också skall gälla för avgift på såväl bensin, olja som kolbränslen. Ändringen innebär att inrikes sjöfart också får avdragsrätt på oljeavgifter.

Såvitt avser den föreslagna avgiften på elektrisk kraft från kärnkraftverk bör denna tas ut i produktionsledet. Avgiften skall således erläggas av den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor (reaktorinnehavaren). På grund härav är de förfarandebestämmelser som gäller enligt lagen om särskild avgift på oljeprodukter inte tillämpliga i fråga om en särskild avgift på elektrisk kraft från kärnkraftverk. Därför föreslår jag att den nya avgiften regleras i en särskild lag. Utformningen av den nya lagen överensstämmer i huvudsak med vad som gäller i fråga om den skatt som skall tas ut på den elektriska kraft som framställs i vattenkraftverk. Skyldighet att erlägga avgiften inträder i fråga om elektrisk kraft som levereras

från ett kärnkraftverk. Avgiftsskyldigheten avser därför den elektriska kraft som produceras i varje reaktorblock inom resp. kärnkraftverk och som levereras ifrån verket. Den elektriska kraft som åtgår till den egna produktionen inom kärnkraftverket kommer därför inte att bli avgiftsbelagd. Redovisningsperioderna föreslås omfatta en månad. Redovisning och betalning föreslås ske senast 25 dagar efter redovisningsperiodens utgång.

Skattebrottslagen (1971:69) och lagen (1971:1072) om förmånsbeskattade skattefordringar m. m. bör göras tillämplig för den nya avgiften.

Jag föreslår sammanfattningsvis följande när det gäller nämnda avgifter. Avgiften på olja bör höjas med 10 kr. per kubikmeter. De inkomster som svarar mot höjningen bör avskiljas och fördelas så att inkomster motsvarande 4 kr. per kubikmeter tillförs oljeersättningsfonden och motsvarande 2 kr. per kubikmeter tillförs energiforskningsfonden samt motsvarande 4 kr. per kubikmeter tillförs åtgärder mot förurning. På bensin bör avgiften uppgå till 6 öre per liter. De inkomster som svarar mot avgiften bör avskiljas och fördelas så att motsvarande 1 öre per liter bör tillföras oljeersättningsfonden, motsvarande 3 öre per liter tillförs energiforskningsfonden och motsvarande 2 öre per liter tillförs oljeprospekteringsfonden. För kol bör avgiften uppgå till 10 kr. per ton. De inkomster som motsvarar avgiften bör avskiljas och föras till energiforskningsfonden. På el producerad i kärnkraftverk bör avgiften uppgå till 0,2 öre per kilowattimme. De inkomster som svarar mot avgiften bör föras till energiforskningsfonden.

Som jag tidigare har nämnt bör det fortsatta stödet för oljeersättande åtgärder och för investeringar inom energiområdet för perioden efter år 1983 tas upp på anslag över statsbudgeten. Jag föreslår därför att medel för de båda stödsystemen anvisas över två särskilda anslag benämnda Stöd för oljeersättande åtgärder, m. m. och Investeringar inom energiområdet. För innevarande budgetår föreslås som jag tidigare nämnt, 120 milj. kr. för stöd för oljeersättande åtgärder. För stöd till investeringen inom energiområdet föreslås ett engångsanslag för år 1984 om 350 milj. kr.

Stöd till energiinriktad utbildning och till energirådgivning till mindre och medelstora företag finansieras fr. o. m. budgetåret 1981/82 från oljeersättningsfonden. Jag återkommer inom kort till denna fråga.

När det gäller finansiering av energirådgivningen till jordbruket och trädgårdsnäringen, vill jag dessutom anföra följande.

I enlighet med vad som föreslogs i 1981 års energiproposition har under treårsperioden 1981/82–1983/84 särskilda medel avsatts för energirådgivning till jordbruks- och trädgårdsnäringarna. Medlen har anvisats under jordbruksdepartementets huvudtitel, anslagen B 1 Lantbruksstyrelsen samt B 2 Lantbruksnämnderna och har finansierats från oljeersättningsfonden.

Jag avser att i budgetpropositionen återkomma till denna fråga.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har i samråd med chefen för finansdepartementet upprättats förslag till de lagändringar som bör göras.

Med hänsyn till lagstiftningsärendets enkla beskaffenhet anser jag att något yttrande från lagrådet inte behöver inhämtas.

5 Hemställan

Med hänsyn till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

dels föreslår riksdagen att anta upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter,
2. lag om särskild avgift för elektrisk kraft från kärnkraftverk,
3. lag om ändring i skattebrottslagen (1971: 69),
4. lag om ändring i lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,

dels föreslår riksdagen att

5. godkänna de riktlinjer för fortsatt stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. som jag har förordat,
6. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för åtgärder för att öka investeringarna i energiutrustning,
7. medge att under budgetåren 1984/85–1986/87 540 000 000 kr. får användas för fortsatt stöd för åtgärder för att ersätta olja,
8. medge att medel från det på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget Stöd till åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet får användas i enlighet med vad jag har förordat,
9. till *Stöd för oljeersättande åtgärder, m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 120 000 000 kr.,
10. till *Investeringar inom energiområdet* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 350 000 000 kr.,
11. medge att t. o. m. den 30 juni 1987 statliga garantier får lämnas för stöd för oljeersättande åtgärder m. m. intill ett vid varje tidpunkt sammanlagt belopp av 915 000 000 kr.,
12. till *Täckande av förluster i anledning av statliga garantier för oljeersättande åtgärder, m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudget för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.,

13. besluta att behållningen på oljeersättningsfonden, oljeprospekteringsfonden och energiforskningsfonden per den 1 juli 1984 redovisas under inkomsttiteln 1431 Särskild avgift för oljeprodukter, m. m. i enlighet med vad jag har förordat.
14. besluta att ränteinkomster och återbetalningar på lån från oljeersättningsfonden fr. o. m. den 1 januari 1984 redovisas under inkomsttiteln 2394 Övriga ränteinkomster resp. 4526 Övriga återbetalningar.
15. besluta att de inkomster som svarar mot den föreslagna höjningen av den särskilda avgiften på olja som skall tillföras åtgärder mot förurning fr. o. m. den 1 januari 1984 redovisas under inkomsttiteln 1435 Särskild avgift för åtgärder mot förurning.
16. besluta att de inkomster som svarar mot den nuvarande särskilda avgiften på olja (exkl. åtgärder mot förurning) fr. o. m. den 1 juli 1984 redovisas under inkomsttiteln 1431 Särskild avgift för oljeprodukter, m. m. samt disponeras i enlighet med vad jag har förordat.
17. besluta att de inkomster som svarar mot den föreslagna höjningen av den särskilda avgiften på olja (exklusive åtgärder mot förurning), de föreslagna avgifterna på bensin och kolbränslen samt elektrisk kraft från kärnkraftverk fr. o. m. den 1 januari 1984 redovisas under inkomsttiteln 1431 Särskild avgift för oljeprodukter, m. m. samt disponeras i enlighet med vad jag har förordat.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av oljeersättningsdelegationens betänkande (DsI 1983: 4) Statligt stöd till oljeersättning – utvärdering av OEF:s insatser och förslag till fortsatt verksamhet samt sammanställning av remissyttrandena över nämnda betänkande

Innehåll	Sid
1 Sammanfattning av delegationens betänkande	45
1.1 Inledning	45
1.2 Nuvarande regler för verksamheten	46
1.2.1 Regler för bidrag	47
1.2.2 Regler för lån	48
1.3 Oljeersättningsdelegationens förslag	49
1.3.1 Utgångspunkter	49
1.3.2 Större pannor (fjärrvärme)	50
1.3.3 Mindre pannor (gruppcentraler o. dyl.)	50
1.3.4 Statliga insatser med avseende på olika led i bränslekedjan	50
1.3.5 Relationer till andra statliga insatser på energiområdet	51
1.3.6 Stödformer	51
1.3.7 Medelsbehov	53
2 Remissyttrandena	53
2.1 Remissförfarandet	53
2.2 Allmänt	54
2.3 Inriktningen av stödet	55
2.3.1 Ersättning av olja med elenergi samt fasta bränslen i större (fjärrvärme) och mindre (gruppcentraler) pannor	55
2.3.2 Samordnade projekt	56
2.3.3 Samordnade statliga insatser	57
2.4 Stödutformning	59
2.4.1 Bidrag, villkorliga bidrag och lånegarantier	59
2.4.2 Åtgärder som kan stödjas	61
2.5 Delegering till de regionala utvecklingsfonderna	62

1 Sammanfattning av delegationens betänkande

1.1 Inledning

I november år 1980 antog riksdagen regeringens förslag om stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. (prop. 1980/81: 49, NU 19, rskr 100). I december tillkallades en delegation, delegationen (I 1980: 08) för uppbyggnad av en oljeersättningsfond (OEF), med uppdrag att organisera och handha stödverksamhet enligt de riktlinjer som anges i prop. 1980/81: 49. Delegationens verksamhet upphörde den 30 juni 1983. Stödet administre-

ras fr. o. m. den 1 juli 1983 av statens energiverk. Stödverksamheten finansieras genom en avgift på oljeprodukter. Inkomsterna tillförs en särskild fond, benämnd oljeersättningsfonden.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 11 januari 1979 tillkallade dåvarande statsrådet Tham en delegation (I 1979:01) för solvärme och bränslen som kan ersätta olja, oljeersättningsdelegationen (OED). Delegationen fick enligt sina direktiv (Dir 1979:02) till uppgift att närmare studera de tekniska, miljömässiga, ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för att öka utnyttjandet av solvärme och bränslen som kan utgöra alternativ till olja i landets energiförsörjning samt att lämna förslag till undanröjande av hinder för oljeersättning.

Delegationen har i tilläggsdirektiv (Dir 1982:43) erhållit bl. a. uppdrag att genomföra en utvärdering av stödet till åtgärder för att ersätta olja, m. m.

I direktiven framhölls att OED skulle redovisa vilka effekter som stödet OEF har fått för arbetet med att ersätta olja och spara energi, särskilt under 1980-talet. Vad gäller stödets långsiktiga effekter skulle OED studera dessa mer översiktligt. Uppgiften kan här ses som en kartläggning av hur mycket olja som ersatts dels i nya energiomvandlingsanläggningar, dels hur mycket olja som kan ersättas genom att ny bränsleproduktion startas. Vidare ingick en bedömning av vilka demonstrationseffekter som det särskilda stödet till prototyp- och demonstrationsanläggningar (PoD-anläggningar) kan ha fått.

Enligt direktiven skulle vidare regelsystemet för stödet behandlas. Erfarenheterna av dessa regler skulle sammanställas och analyseras samt förslag till förändringar redovisas. Nya regler skulle baseras på oförändrade mål för fondens stödverksamhet, men om vid den övergripande analysen nya mål framstår som motiverade skulle reglerna utformas att passa dessa.

Förslag till medel för tiden efter år 1983 skulle enligt direktiven också redovisas.

1.2 Nuvarande regler för verksamheten

OEF började sin verksamhet i januari 1981.

OEF:s verksamhet regleras i den ursprungliga förordningen (1980:1085) från december 1980. Förordningen ändrades 1981-06-30 (1981:595). Ändringen innebar att stöd i form av bidrag till små vattenkraftverk ersattes med lån. Ytterligare förändringar (1982:1230) genomfördes 1 januari 1983 genom det tidsbegränsade stödet till förbränningsanläggningar för främst torv som utgår under 1983 med bidrag om högst 25%.

Enligt förordningarna får stöd lämnas av OEF för åtgärder för att ersätta olja eller spara energi. De stödberättigade åtgärderna skall avse anläggningar för omvandling eller distribution av energi, anläggningar eller utrustning för utvinning, bearbetning eller hantering av olika energislag, för användning av vissa energislag samt åtgärder som avser små vattenkraft-

verk. Stöd enligt ovan får också avse miljöskyddsåtgärder. Viktiga kriterier för beviljande av stöd är att stöd endast lämnas om en åtgärd kan antas bli lönsam. Stöd får inte lämnas till åtgärder med betydande inslag av forskning eller tekniskt utvecklingsarbete. Vidare vänder sig stödet till den som avser att vidta de stödberättigade åtgärderna, men stöd kan även lämnas till tillverkare om särskilda skäl föreligger.

Stödets storlek är olika beroende på vilken åtgärd som avses. Stödunderlaget beräknas emellertid utgående från hela kostnaden för åtgärden. Dock får inte stödbeloppet överstiga merkostnaden jämfört med en motsvarande anläggning avseende oljebaserad teknik, om den kan beräknas. Vidare skall hänsyn tas till annat statligt stöd vid beräkning av stödbelopp. Minsta stödbelopp i form av lån eller direkta bidrag är 50 000 kr. med undantag för små vattenkraftverk, som beviljades bidrag om maximalt 35 % av lägsta stödunderlag på 5 000 kr. under perioden fram till den 30 juni 1981.

Om stöd begärs med mer än 25 milj. kr. skall ärendet överlämnas med yttrande till regeringen för avgörande. Beslut om eftergift av villkorliga lån skall på liknande sätt överlämnas till regeringen om beloppet överstiger 25 milj. kr. eller om ärendet är av principiell betydelse.

Stödbeslut kan förenas med villkor som bedöms nödvändiga för att syftet med stödet skall tillgodoses. Vidare skall erfarenheterna av åtgärderna som beviljats stöd redovisas.

1.2.1 Regler för bidrag

Bidrag till oljeersättande åtgärder eller åtgärder ämnade att spara energi har under verksamhetens två första år, kunnat lämnas till investeringar i PoD-anläggningar, små vattenkraftverk samt i form av räntebefrielse under högst tre år på vissa beviljade lån. Under år 1983 kan bidrag beviljas för uppförande av förbränningsanläggningar avsedda för att eldas med främst torv, varvid inför beslut samråd med energiupphandlingsdelegationen (EUD) skall äga rum.

Bidrag till PoD-anläggningar kan lämnas om det medför att olja ersätts eller att energi kan sparas. Bidragsberättigade åtgärder är även de som syftar till att i praktiken pröva eller demonstrera metoder eller system med annan energikälla än oljeprodukter. Det mest väsentliga kriteriet för att en åtgärd kan få bidrag är att den syftar till att föra ut ny teknik eller att utnyttja känd teknik i nytt sammanhang. Om demonstrationsvärdet är stort kan också stöd utgå i andra fall. Stöd kan också lämnas till förprojektering av PoD-anläggningar om särskilda skäl kan anges.

Bidragets storlek är begränsat till maximalt 50 % av stödunderlaget om den tekniska risken är stor. Lån med villkorlig återbetalningsskyldighet kan också medges när de kommersiella riskerna bedöms vara stora.

Stöd till små vattenkraftverk lämnades tidigare genom statens industriverk (SIND) genom bidrag. Denna verksamhet fördes över till OEF för

perioden fram till den 30 juni 1981. Därefter lämnas endast lån till denna projekttyp.

Räntebefrielse kan beviljas under högst tre år på lån vilka har givits som stöd till PoD-projekt, fullskaleanläggningar med stora ekonomiska risker och från den 1 juli 1981 även för lån vid investeringar i små vattenkraftverk.

1.2.2 Regler för lån

Lån från OEF kan beviljas för alla typer av projekt som faller inom stödramen, dvs. PoD-anläggningar, fullskaleanläggningar med stora ekonomiska risker, stora spillvärmeprojekt samt efter den 1 juli 1981 även för små vattenkraftverk. Lånen får lämnas utan särskild säkerhet och till en ränta motsvarande diskontot plus 4 procentenheter. Lånen kan utformas på två olika sätt, vilka framför allt skiljer sig åt genom amorteringsvillkoren varvid åtgärdens karaktär är avgörande.

Lån till prototyp- och demonstrationsanläggningar kan beviljas i vissa fall. Lånen är maximerade till 75% av stödunderlaget. Om stöd i form av både lån och bidrag utgår är det totala stödet begränsat till 75% av stödunderlaget. En viktig regel för verksamheten är att stöd endast utgår till första prototypen eller anläggningen i sitt slag.

Lånen till PoD-anläggningar får utformas med villkorlig återbetalningskyldighet vilket innebär att där den slutliga amorteringen bestäms utgående från det ekonomiska utfallet av den åtgärd som föranlett stödet, det innebär att lånet får efterges helt eller delvis om projektets ekonomiska utbyte är eller kommer att bli av ringa omfattning. Amorteringsansånd kan beviljas under de första åren (högst fem år). Anstånd med att erlagga ränta kan också medges under högst fem år, varvid den upplupna räntan läggs till kapitalet. Som angivits under rubriken bidrag kan räntebefrielse medges under högst tre år.

Lån kan lämnas till *investeringar i fullskaleanläggningar som är inriktade på energibesparing eller oljeersättning*, om den ekonomiska risken är stor, på samma lånevillkor som lån beviljas till PoD-projekt, dvs. lånen får efterges om en åtgärd har gått dåligt eller inget ekonomiskt utbyte finns. Vidare finns möjlighet till anstånd med betalning av räntor och amortering under högst fem år samt räntebefrielse under högst tre år. Skillnaden är att lånet får lämnas till ett belopp motsvarande högst 50% av stödunderlaget.

Speciella investeringar i fullskaleanläggningar kan få lån även om den ekonomiska risken för projektet inte är stor, förutsatt att avsikten med projektet är att spara energi eller ersätta olja. Lånet är begränsat till högst 50% av stödunderlaget. Anstånd med att erlagga räntor och amorteringar kan beviljas för en tid av högst fem år.

Åtgärder som syftar till att *utnyttja spillvärme från ett företag* kan stödjäs med lån som är begränsade till högst 50% av stödunderlaget. Inga anstånd med räntebetalning eller amorteringar kan beviljas. Stöd till åtgär-

der som syftar till att spara energi eller ersätta olja i ett företags verksamhet kan lämnas om synnerliga skäl föreligger.

Följande tabell sammanfattar reglerna för det nuvarande stödet.

Projektkategori	Stödform				
Prototyp och demonstrationsanläggningar § 3	Bidrag högst 50 % Lån högst 75 % Bidrag + lån högst 75 %	Räntebefrielse kan medges högst 3 år	Ränte- och amorteringsanstånd kan medges högst 5 år	Lån kan efterges helt eller delvis	
Fullskaleanläggningar med stora ekonomiska risker § 4	lån högst 50 %	”	”	”	
Fullskaleanläggningar utan stora ekonomiska risker § 5	lån högst 50 %	—	”	—	
Stora spillvärmeprojekt m. m. § 6	lån högst 50 %	—	—	—	
Små vattenkraftverk § 7	810101–810630 Bidrag högst 35 % 810701–lån högst 50 %	—	—	—	
		Räntebefrielse kan medges högst 3 år	Ränte- och amorteringsanstånd kan medges högst 5 år	Lån kan efterges helt eller delvis	
Förbränningsanläggningar för främst torv § 4 a	830101–831231 Bidrag högst 25 %	—	—	—	

Stöd lämnas med lägst 50 000 kr. (undantag: för bidrag till små vattenkraftverk krävdes ett stödunderlag om minst 5 000 kr).

Lån lämnas utan särskild säkerhet till en rörlig ränta motsvarande diskonto + 4 procentenheter. Lånetiden bestäms av projektets ekonomiska livslängd.

1.3 Oljeersättningsdelegationens förslag

1.3.1 Utgångspunkter

Det grundläggande syftet med det statliga stödet från oljeersättningsfonden bör enligt OED vara att påskynda den förändring av energiförsörjningen som föranleds av de ökade oljepriserna och en förutsedd framtida knapphet på olja.

OED konstaterar att nuvarande och planerade elproduktionskapacitet gör det möjligt med en omfattande oljeersättning med el motsvarande ca 15 TWh under 1980-talet. Den ekonomiskt fördelaktigaste användningen är i form av elvärme i småhus, avkopplingsbara större pannor i värmeförsörjningen och i industrin samt i framför allt större värmepumpar i fjärrvärmesystem. OED konstaterar vidare att utvecklingen är gynnsam på alla

nämnda områden och att inget tyder på att den inte blir gynnsam även under det närmaste decenniet. OED menar att det därför nu inte finns motiv för statligt stöd för ersättning av olja och el. Med hänsyn till de stora ekonomiska fördelarna med att utnyttja el från kärnkraftanläggningar för ersättning av olja inom uppvärmningsområdet bör enligt OED statsmakterna heller inte lägga hinder i vägen för en sådan utveckling.

1.3.2 Större pannor (fjärrvärme)

OED anser att det finns stor risk att möjligheterna att utnyttja torv och skogsbränslen inte tas tillvara när man bygger nya produktionsanläggningar i fjärrvärmesystem (torveldning menar OED är f. n. mer tekniskt riskfyllt än kol och leveranssäkerheterna större). Det finns därför motiv för staten att stödja användning av inhemska bränslen i fjärrvärme.

OED föreslår också att ett stöd till utvinning av skogsbränsle bör utarbetas.

När det gäller investeringar i koleldade fjärrvärmeverk behövs f. n. inget stöd enligt OED förutom det som gäller installation av rökgasrening. Skulle konvertering till kol minska t. ex. p. g. a. oljeprissänkningar bör enligt OED även stöd till investeringar i kolpannor aktualiseras.

1.3.3 Mindre pannor (gruppcentraler o. dyl.)

De alternativ för oljeersättning som finns är i första hand anslutning till fjärrvärmenet, installation av värmepump och installation av fastbränslepanna.

Faktorer som enligt OED motiverar stöd till installation av fastbränslepannor är dels att ägarna till gruppcentraler har bristande kompetens att överväga alternativet och engagera sig i ett fastbränslebygge, dels kan institutionella förhållanden lägga hinder i vägen för lösningar där en integration av flera gruppcentraler med en gemensam fastbränslepanna är det bästa alternativet. Dessutom kan olika miljöfaktorer fördröja utvecklingen.

OED menar att för att det skall komma igång en utveckling på detta område krävs ett statligt stöd. Stödet bör tills vidare inte begränsas till bara inhemska energikällor. OED föreslår att stödet även skall avse kol.

1.3.4 Statliga insatser med avseende på olika led i bränslekedjan

OED föreslår att stödinsatserna i högre grad bör förskjutas mot projekt som leder till direkt oljeersättning. Detta kan ske genom stöd till projekt som avser samordnad utveckling av de olika leden i t. ex. bränslekedjan – utvinning, förädling och förbränning.

Tyngdpunkten i stödverksamheten bör enligt OED förskjutas så att denna i större utsträckning avser förbränningsanläggningar eller andra anläggningar som ersätter oljeeldade anläggningar.

Dessutom bör menar OED tyngdpunkten i stödet förskjutas mot de

senare leden i den tekniska utvecklingskedjan t. ex. bör bidrag kunna ges inte bara till PoD-anläggningar utan även till nästa generation anläggningar i syfte att få mera omfattande erfarenhet av tekniska och ekonomiska egenskaper.

1.3.5 Relationer till andra statliga insatser på energiområdet

De statliga insatserna inom ramen för oljeersättningsfondens, nämndens för energiproduktionsforskning och energiupphandlingsdelegationens verksamhet är nära kopplade till varandra. Samordningen mellan dessa program är enligt OED f. n. inte helt tillfredsställande. Enligt OED:s mening bör man därför överväga att fr. o. m. budgetåret 1984/85 sammanföra dessa tre verksamheter till ett samlat program.

OED efterlyser också en harmonisering av stödvillkoren mellan industri- och bostadsdepartementens ansvarsområden (bl. a. det statliga stödet till energibesparande åtgärder i byggnader och experimentsbyggnadsprogram).

Stödets omfattning till varje enskilt projekt bör avgöras med hänsyn till de för tillfället rådande oljepriserna inkl. skatter och avgifter. Vidare bör givetvis bedömningar göras av projektets lönsamhet både ur samhällsekonomisk och företagsekonomisk synvinkel. Projekt som inte uppvisar företagsekonomisk lönsamhet bör stödjas endast om det är samhällsekonomiskt lönsamt. Stöd bör i detta fall lämnas till sådan nivå att företagsekonomisk lönsamhet uppnås.

1.3.6 Stödformer

OED konstaterar att förutsättningarna varierar starkt i de enskilda projekten och att det därför är nödvändigt att villkoren kan utformas inom vida gränser.

OED konstaterar vidare, att nedläggning av produktionsanläggningar, som har erhållit bidrag och lån från OEF, riskeras, om inte utbyggnaden av nya fastbränsleanläggningar ökar. Därför måste reglerna för stödgivningen förändras så att energiverket får ett flexibelt instrument för att implementera oljeersättningen.

De gällande reglerna och den tillämpning, som har utvecklats, har fokuserat OEF:s verksamhet på stöd genom långivning vilket har medfört att OEF till övervägande del fått karaktären av ett kreditinstitut.

Den huvudsakliga stödgivningen har hittills lämnats genom delfinansiering av projekt genom *lån* med följande stödmoment:

- subventionering genom räntebefrielse
- riskdelning genom villkorlig återbetalning
- finansiering utan säkerhet
- likviditetsförbättring genom anstånd med betalning.

OED föreslår att de nuvarande villkorslånen ersätts med en garanti om ett visst ekonomiskt utfall av de godkända åtgärder, vilket skulle kunna

ersätta villkorligheten och utfalla som *villkorligt bidrag* om vissa bestämda kriterier uppfylls.

Alla lån som beviljas lämnas f. n. utan säkerhet. Det betyder att staten har ett relativt dåligt förhandlingsläge om lånen behöver krävas åter. Detta skulle kunna lösas genom övergång till att lämna *lånegarantier* på det sätt som industrilånegarantier lämnas av SIND och industrifonden.

Frågan om en sådan försäkringsform eller villkorliga bidrag skall vara förknippade med någon avgift har vad gäller industrifonden lösts på så sätt att en procentuell avgift som beräknas på det utestående garantibeloppet erläggs av den som erhållit stöd.

Ökat stöd till sådana åtgärder som i utvecklingskedjan faller efter den första PoD-anläggningen. Dessutom bör det vara möjligt att lämna stöd till flera anläggningar än till den första i sitt slag. OED anser att en stödform innebärande *direkta bidrag* till investeringarna i sådana anläggningar som innebär stora ekonomiska risker bör införas (högst 35 % av investeringskostnaden).

○ Fullskaleanläggningar utan stora ekonomiska risker

Denna stödmottagarkategori vill OED minska med motiveringen att det har medfört ett avsevärt administrativt arbete. Enl. OED:s bedömning bör den fortsatta verksamheten fokuseras på stödmoment som innebär insatser som underlättar åtgärder med svag lönsamhet och/eller med tekniska eller ekonomiska risker.

○ Stora spillvärmeprojekt

Sådana bör enligt OED kunna ges stöd som innebär en mer generös attityd från statens sida, med hänsyn till att genomförandet av sådana projekt är förknippat med både stora investeringar och stora risker. Ett garantiåtagande i form av *villkorliga bidrag*, som innebär en avlastning av delar av riskmoment, är därför enligt OED ett lämpligt stöd.

Som en jämförelse med det nuvarande systemet med dess uppdelning på projektkategorier och stödformer kan följande uppställning ges.

Projektkategori	Stödform
I Prototyp- och demonstrationsanläggningar	1. Bidrag högst 60 % 2. Lånegaranti högst 75 % Bidrag + lånegaranti högst 75 % 3. Villkorliga bidrag gällande högst 5 år
II Fullskaleanläggningar med stora ekonomiska risker samt åtgärder får systemuppbyggnad	1. Bidrag högst 35 % 2. Lånegaranti högst 60 % Bidrag + lånegaranti högst 60 % 3. Villkorliga bidrag gällande högst 5 år
III Fullskaleanläggningar utan stora ekonomiska risker	1. Lånegaranti högst 50 %
IV Stora spillvärmeprojekt m. m.	1. Lånegaranti högst 50 % 2. Villkorliga bidrag gällande högst projektets avskrivningstid

Kriterierna för vilka av de olika stödmomenten bidrag, lånegaranti eller riskdelning genom villkorliga bidrag som skall användas anser OED bör utgå från projektets bristande lönsamhet i förhållande till dess samhälls-ekonomiska lönsamhet, bristande finansiell styrka resp. osäkerhet om projektets utfall.

1.3.7 Medelsbehov

Sammanfattningsvis föreslår OED följande beträffande den ekonomiska omfattningen av stöd till oljeersättande åtgärder och sparande av energi.

- Bidrag till PoD- och fastbränsleanläggningar: 300 milj. kr. per år, dvs. totalt 900 milj. kr. för treårsperioden 1984–1986.
- Ekonomiska åtaganden i form av lånegarantier och villkorliga bidrag: 900 milj. kr. för treårsperioden 1984–1986.

I den gällande stödförordningen anges den undre storleksgränsen 50 000 kr., för det stöd OEF kan meddela genom egna beslut samt en övre begränsning på 25 milj. kr., över vilken regeringen fattar beslut efter yttrande av OEF.

Den övre begränsningen är enligt OED:s uppfattning rimlig.

OED föreslår att 300 000 kr. per projekt skall gälla som minsta stödbelopp med undantag för förprojekteringar, för vilka bör gälla 50 000 kr. OED föreslår att de regionala utvecklingsfonderna kan administrera projekt under 300 000 kr.

2 Remissyttranden

2.1 Remissförfarandet

Betänkandet (DsI 1983:4) Statligt stöd till oljeersättning – Utvärdering av OEF:s insatser och förslag till fortsatt verksamhet. Yttrande har avgivits av överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF), transportforskningsdelegationen, transportrådet, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), bostadsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning (BFR), statens planverk, statens energiverk, statens vattenfallsverk, styrelsen för teknisk utveckling (STU), energiforskningsnämnden (Efn), statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), länsstyrelsen i Uppsala län, länsstyrelsen i Östergötlands län, länsstyrelsen i Kronobergs län, länsstyrelsen i Västerbottens län, länsstyrelsen i Norrbottens län, Allmänna pensionsfonden, Centralorganisationen SACO/SR, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, Hyresgästernas Riksförbund, Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), Landsorganisationen i Sverige, Landstingsförbundet, Lantbrukarnas riksförbund (LFR), Lantbruksstyrelsen, Lunds universitet, tekniska fakulteten, Skogsstyrelsen, Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen (SCPF), Svenska kommunförbundet, Svenska värmeverksföreningen, Sveriges Industriförbund, Svenska kraftverksföreningen och TEMU-bolagen.

2.2 Allmänt

Praktiskt taget samtliga remissinstanser anser att stöd till åtgärder för att ersätta olja är motiverat.

TPR framför att statligt stöd även fortsättningsvis är motiverat för att minska kostnaderna och för att reducera det kraftiga utlandsberoendet för energiförsörjningen. För transportsektorn med dess nära nog fullständiga oljeberoende är åtgärder för att minska detta beroende särskilt angelägna. Hittills har statligt stöd till oljeersättande åtgärder för transporter inte kommit i fråga genom oljeersättningsfonden. De särskilda svårigheter som är förknippade med en mer omfattande omställning av energiförsörjningen på transportområdet gör emellertid att utvecklingen inom andra områden indirekt kan få stor betydelse för tillförseln av energi till transporter.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att statligt stöd behövs för att minska kostnaderna för oljeersättningen och för att långsiktigt ersätta olja med andra bränslen. Enligt länsstyrelsen bör insatserna för oljeersättning ses i ett långsiktigt perspektiv varför en djupare analys av effekterna ännu inte är möjlig. Det är emellertid angeläget att under hand justera reglerna med hänsyn till gjorda erfarenheter. *Länsstyrelsen i Uppsala län* framför liknande synpunkter.

Statens vattenfallsverk anser att det finns motiv för fortsatt stöd till anläggningar för inhemskt bränsle. Stöd kan behövas för att nå företags-ekonomisk lönsamhet, minska riskerna och överbrygga ekonomiska svårigheter de första åren. *Hyresgästernas Riksförbund* menar att statens engagemang via oljeersättningsfonden betyder att ekonomiska risker delvis tas av staten så att riskfyllda energiprojekt kan förverkligas. Förbundet anser det nödvändigt med denna typ av statliga engagemang i utvecklingsprojekt som är viktiga för landets energiförsörjning. *Skogsstyrelsen* anför att stöd till ökad vedeldning är inte bara är förenligt med utan också till fördel för skogsindustrins intressen vad gäller råvaruförsörjningen. Skogsstyrelsen är därför positivt inställd till ökad eldning och en samtidig breddning av skogsindustrins råvarubas.

Endast två remissinstanser är negativa till fortsatt stödverksamhet, nämligen *SCPF* och *Sveriges Industriförbund*.

SCPF hävdar att mot bakgrund av den snedvridande effekt som pålagor och subventioner har är det *SCPF*:s principiella uppfattning att de skall användas med stor försiktighet och urskillning. Statliga medel skall inte användas för att stödja förlustverksamhet och kommersiella misslyckanden. Energisektorn får i detta sammanhang inte särbehandlas så att utnyttjandet av alternativ till olja blir självändamål. *SCPF* ställer sig dock bakom statsmakternas ambition att minska oljeberoendet. Branschens företag har också verksamt bidragit till detta sedan början av 1970-talet.

SCPF framhåller vidare att i detta läge skapa ytterligare konkurrens om skogsråvaran genom att ge bidrag och lånegarantier för att uppföra ved-

och skogsbränslepannor med tillämpning av känd och kommersiellt tillgänglig teknik inte ligger i branschens intresse. Industrin har upprepade gånger vänt sig mot den skattepolitik som lett till att pålagorna på oljan från 1979 till november 1983 stigit från 62 kr/m³ till 519 kr/m³. Detta utgör en för svensk industri singular belastning och är enligt SCPS:s mening mer än tillräcklig hjälp för att befordra utvecklingen av inhemska bränslen; statliga insatser i form av höjda bidrag och lånegarantier skulle bara ytterligare snedvrider bränslemarknaden, förstärka vedeldarnas betalningsförmåga och f.ö. utgöra en belastning på en redan överansträngd statsbudget. SCPF och Sveriges Industriförbund föredrar dock att bidrag också i fortsättningen ges till prototyp- och demonstrationsanläggningar. *Industriförbundet* framför liknande synpunkter.

2.3 Inriktningen av stödet

2.3.1 Ersättning av olja med elenergi samt fasta bränslen i större (fjärrvärme) och mindre (gruppcentraler o. dyl.) pannor

OED berör kortfattat konvertering från olja till elenergi i småhusbebyggelse. OED pekar på att utvecklingen nu och i framtiden ser gynnsam ut på detta område, varför det nu inte finns motiv för statligt stöd för ersättning av olja med el.

Ett fåtal remissinstanser berör denna fråga. *Statens planverk* hänvisar till kommunernas oljereduktionsplaner i vilka en omfattande planerad elanvändning redovisas. Planverket instämmer därför i OED:s synpunkt att det inte finns anledning till statligt stöd för att ersätta olja med el. *Statens energiverk* uttrycker liknande synpunkter. *Svenska kraftverksföreningen*, *LRF*, *länsstyrelsen i Östergötlands län* instämmer också helt i OED:s slutsats.

Sveriges Industriförbund, *statens vattenfallsverk* och *BFR* ställer sig positiva till att möjligheterna att ersätta olja med el beaktas vid utformningen av styrmedel för oljeersättning.

Sverige Industriförbund påpekar att en övergång till kol eller inhemska bränslen som regel är processtekniskt omöjlig inom exempelvis järn- och stålindustrin. Industriförbundet anser därför att om bidragssystemet skall finnas kvar bör el ej generellt undantas från detta utan där så är motiverat bör bidrag kunna ges.

BFR tar upp frågan om eldrivna värmepumpar inom alla storleksområden. Eldrivna värmepumpar kan, menar *BFR*, ersätta olja med en mindre del el som drivenergi och en större del spillvärme eller solvärme.

Ett fåtal remissinstanser tar upp ersättning av olja med fasta bränslen i större och mindre pannor. *Statens energiverk*, *statens planverk*, *LRF* och *länsstyrelsen i Östergötlands län* ställer sig bakom OED:s förslag att stöd endast bör lämnas till användning av inhemska bränslen i fjärrvärmeanläggningar.

Svenska värmeverksföreningen konstaterar att de mål som är uppsatta för användningen av inhemska bränslen kan bli svåra att uppnå, vilket skulle kunna nödvändiggöra ett intensifierat statligt stödengagemang. Stödet bör då i första hand utgå till större förbränningsanläggningar, så att tillräcklig efterfrågan på bränsle uppstår. På så sätt skapas förutsättning för att en etablerad marknad för inhemska bränslen utvecklas. En etablerad marknad innebär i sin tur att introduktionen av mindre förbränningsanläggningar för inhemska bränslen underlättas.

Föreningen anser att det är tveksamt att generellt avhända sig möjligheten till stöd för oljeersättning med kol i större pannor. *SCPF* menar att det från skogsindustrins synpunkt är viktigt att kol inte diskrimineras i detta sammanhang.

Förutsättningarna för oljeersättning i mindre pannor som t. ex. gruppcentraler är osäkra, hävdar OED. *Statens energiverk* instämmer i denna bedömning och menar att det därför är väsentligt att de ekonomiska förutsättningarna för denna kategori av pannor fastläggs. *Statens planverk* och *BFR* tar upp osäkerheten beträffande fastbränsleeldade gruppcentraler, men tar inte någon direkt ställning i sak. Planverket påpekar bl. a. att plan- och lokaliseringsproblem kan tvinga kommunerna att övergå från olja till elanvändning i gruppcentralerna.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, *statens vattenfallsverk* och *statens naturvårdsverk* ställer sig positiv till stöd för mindre pannor. Enligt naturvårdsverket är stöd i syfte att påskynda kommersiellt tillgänglig teknik för eldning i fastbränsleeldade gruppcentraler angeläget. Många av de konstruktioner som finns på marknaden i dag ger ett dåligt förbränningsresultat och därmed förhöjda utsläpp. Emellertid finns en stor potential till förbättring av förhållandena och pannor som är bättre både från miljö- och verkningsgradssynpunkt är på väg.

2.3.2 Samordnade projekt

När det gäller inriktningen av de statliga insatserna med avseende på olika led i bränslekedjan resp. den tekniska utvecklingen förordar OED att stödet förskjuts i riktning mot de till marknaden närmast liggande leden. Härigenom antas den eftersträfvade oljeersättningen säkrare uppnås samtidigt som det på ett bättre sätt kan skapas marknad och finansiellt utrymme för nödvändigt utvecklingsarbete.

Särskild vikt vill delegationen lägga vid att stöd ges till projekt som samordnar alla led i bränslekedjan från utvinning och förädling till förbränning.

Den av OED föreslagna förskjutningen av stödverksamheten mot senare marknadsled ställer sig *Statens energiverk* bakom. Som ett sätt att påskynda en marknadsetablering för inhemska bränslen kan enligt energiverket ett sammanhållet stöd till hela bränslekedjan förefalla rimligt.

Denna förändring av inriktningen i stödverksamheten får emellertid inte

innebära att ett tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete ersätts. I samband med introduktionen av fasta bränslen kan man med säkerhet räkna med att tekniska delproblem uppstår vilka kräver att teknisk kompetens är tillgänglig.

RRV delar OED:s uppfattning att det är riktigt att stödverksamheten bygger på ett genomarbetat systemtänkande. Ett systemsätt torde enligt RRV leda till att verksamheten inriktas på att stödja uppbyggandet av fungerande bränslemarknader i stället för det nuvarande stödet till enskilda anläggningar. RRV vill understryka att detta ställer nya och stora krav på stödmyndigheten. Statens energiverk kan exempelvis behöva fungera som "mäklare" mellan olika aktörer i bränslekedjan och genom egna initiativ och stödåtgärder få fram nya aktörer eller företag i de marknader som skall skapas.

Det är nödvändigt att tillförseln av inhemska bränslen kopplas till användningen av dem i förbränningsanläggningar. Förslaget att utöka stödet till samordnade projekt anser *statens vattenfallsverk* därför bra. Vattenfall vill i detta sammanhang också framhålla nödvändigheten av samarbete i olika former mellan de kommunala energiföretagen och kraftföretagen i syfte att uppnå för landet riktiga lösningar vad gäller energiförsörjningen.

Bostadsstyrelsen, skogsstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Norrbottens och Uppsala län ställer sig bakom OED:s förslag med avseende på olika led i bränslekedjan och i den tekniska utvecklingen.

Enligt *bostadsstyrelsen* är en sådan inriktning av stödet angelägen. Detta gäller speciellt förslaget om stöd till "systemlösningar" särskilt system för användning av inhemska bränslen. Ekonomisk osäkerhet och brist på lösningar omfattande framställning, distribution och användning har hämmat utvecklingen. Inom detta område ser styrelsen det också som angeläget att stimulera lösningar för mindre och medelstora anläggningar.

Endast *ÖEF* är negativ till samordnade projekt. ÖEF vill allvarligt varna för att staten engagerar sig i projekt med s.k. samordnad utveckling för både bränsleleverantörer och bränsleanvändare, samt att stödet härigenom kan komma att plottras bort på en mängd olika företag. Stödet bör i stället ges enligt ÖEF:s modell till kommunala värmeverk – så att dessa kan utgöra kärnor i en efterfrågeuppbyggnad i resp. region. Den fortsatta utvecklingen bör kunna ske i huvudsak kommersiellt.

2.3.3 Samordnade statliga insatser

OED berör kortfattat samordningen mellan ÖEF, energiforskningsprogrammet och energiupphandlingsdelegationen. OED menar att en bättre samordning bör åstadkommas mellan dessa olika stöd.

Systemet bör enligt *statens energiverk* förenklas såväl avseende stödberättigade åtgärder, stödformer som myndighetsansvar. Energiverket föreslår att de delar som rör energihushållning inom olika samhällsområden – t.ex. bostadssektorn – integreras med de övriga statliga insatserna

inom respektive områden och upphör att vara särskilda energistöd. De delar av de statliga energisatsningarna som rör energitillförsel samlas i *två program*

- oljeersättningsstöd med syftet att påskynda omställning från olja
- stöd till energiteknisk utveckling i näringslivet.

Vidare bör enligt energiverket en del av de nuvarande statliga medlen på energiområdet föras över till den högre utbildningen och forskningen som en allmän förstärkning på de områden som har störst betydelse för energiförsörjningen på lång sikt.

Efn stöder OED:s synpunkter, men är dock tveksam till att sammanföra de FoU- och oljeersättningsstöd som handhas av energiupphandlingsdelegationens stödverksamhet till ett enda samlat program, är det mest ändamålsenliga sättet. Efn vill framhålla betydelsen av "kontrollstationer" (jfr OED:s rapport sid. 33) och att projekt i skilda utvecklingsskeden får stöd utgående från olika kriterier. Alternativa vägar för samordningen bör därför också övervägas, i synnerhet om statsmakterna önskar ha kvar vissa styr- och avvägningsmöjligheter. Samordning kan därvid uppnås främst inom statens energiverk.

IVA finner det angeläget med samordning mellan de olika stödinsatserna. *IVA* vill emellertid starkt framhäva det som även OED poängterar att samordningen inte bör gå alltför långt. Kontrollstationer mellan olika stadier i utvecklingsprojekten är mycket viktiga så att eventuellt ytterligare statligt stöd anpassas till de förutsättningar som råder i den aktuella situationen och i ljuset av rådande marknadsförhållanden. För att sådana kontrollstationer skall fungera som avsett är det en fördel om stödet i olika stadier inte handläggs av samma organ.

Lunds universitet hälsar med tillfredsställelse betänkandets förslag om en bättre samordning mellan de insatser som görs inom ramen för OEF, NE och EUD med det nya energiverket. Den skarpa skiljelinje som funnits mellan tekniskt FoU-stöd och prototyputvecklingsprogrammet har försvärat en effektiv teknikutveckling. Samtidigt vill universitetet understryka att många av de tekniska problem som uppenbarligen drabbat de anläggningar (särskilt på biobränslesidan) som har erhållit OEF-stöd med all säkerhet har viss grund i ett otillräckligt eller inadekvat inriktat FoU-stöd. Försummelser när det gäller stöd åt grundläggande tekniska forsknings- och utvecklingsprojekt får dyrt betalas i dåligt fungerande prototyp- och demonstrationsanläggningar. Här har kompetensutveckling genom forskning och utbildning vid bl. a. de tekniska högskolorna en nyckelroll att spela – något som starkt borde observeras i samband med fördelningen av målrelaterade statliga stödmedel i framtiden.

BFR föreslår att en samordningsgrupp bildas för att möjliggöra en kontinuerlig samplanering mellan BFR och OEF/statens energiverk.

OED berör också kortfattat andra relationer till statliga stödinsatser på energiområdet bl. a. de som ligger inom bostadsdepartementets ansvars-

område. F.n. kan en och samma åtgärd få stöd från olika program men med varierande villkor. Ett sådant förhållande är oacceptabelt anser *statens energiverk*. Energiverket utgår ifrån att en samordning av stöd villkoren snarast kommer till stånd.

Frågan om en harmonisering av stöden inom bostads- resp. industridepartementens områden måste enligt *planverkets* uppfattning vara beroende av vad staten har för syfte med de olika slagen av stöd. Enligt planverkets uppfattning borde departementens ansvarsområde avgränsas utifrån om stödet syftar till åtgärder som påverkar byggnadens beskaffenhet eller ej.

AMS framhåller att stödet från oljeersättningsfonden samordnas med det regionalpolitiska stödet på så sätt att det senare kan komplettera det från fonden utgående stödet. Detta innebär emellertid en prövning i flera led som är tidsödande och komplicerar sökandens planering. Det skulle från den synpunkten vara till fördel om redan stödet från fonden vore differentierat med hänsyn till gällande regionalpolitiska prioritering.

2.4 Stödutformning

2.4.1 Bidrag, villkorliga bidrag och lånegarantier

Den omläggning från i huvudsak lån till bidrag som OED förordar är enligt *statens energiverk* välmotiverad, inte minst därför att den innebär en förenkling av tidigare komplicerade regler och därmed ger stödmottagare klarare signaler om gällande regler. Dessutom avlastas på detta sätt verket rollen som kreditinstitut, för vilket det saknar egentlig kompetens. Energiverket förutsätter att det kommer att ges möjligheter till en flexibel avvägning i stödinsatserna mellan olika projekt inom ramen för de allmänna stöd villkoren.

Energiverket föreslår här att ett stöd omfattande 25 % av investeringskostnaderna i oljeersättande åtgärder införes. Detta investeringsstöd bör göras så generellt som möjligt och verket bör ges möjligheter till en flexibel avvägning i stödinsatserna mellan olika projekt inom ramen för de allmänna stöd villkoren. Det temporära stödet till investeringar i förbränningsanläggningar för torv kan till del tjäna som modell.

Kompletterande stödform i form av på förhand avtalade villkorliga bidrag eller försäkringar att utgå i efterhand om ett projekt misslyckas bör införas för de fall riskdelningen är en förutsättning för genomförandet av projektet. Erfarenheterna av ett system med villkorliga bidrag är för närvarande små varför det tillsvidare bör betraktas som en försöksverksamhet.

Om det villkorliga bidraget skall kombineras med lånegarantier, som antyds av OED som en möjlighet, krävs ytterligare överväganden innan ett sådant system kan träda i kraft. Det gäller också förslaget om ett försäkringssystem baserat på avgifter. Den tanken är emellertid enligt energiverket så lovvärd att den borde utredas skyndsamt.

Fullmäktige i riksbanken tillstyrker OED:s förslag att i ökad utsträckning använda bidrag i stället för olika former av mjuka lån. OED har vidare föreslagit att vissa lån skall ersättas med statliga lånegarantier. Liksom vid några tidigare tillfällen har fullmäktige funnit skäl att kritiskt granska innebörden i en sådan ändring och att påvisa några av de problem som är förknippade med en garantilångivning. Det statliga organet kan exempelvis aldrig under den tid garantin är utestående upphöra att följa hur garantiätagaren fullgör sina åtaganden och hur utvecklingen gestaltar sig för denne. Brister i denna uppföljning skulle kunna leda till stora kostnader för staten. Garantilån är också totalt mera administrativt betungande än vanliga lån. Den stora omfattningen av garantilån får särskilt stor tyngd i fråga om små lån. Detta har också gjort att utvecklingsfonderna stundom väljer direkta lån i stället för industrigarantilån av just administrativa skäl. Mot denna bakgrund anser fullmäktige att andra lösningar än garantilån bör sökas. AMS är negativ till både lån och lånegarantier. AMS menar att båda formerna förutsätter en resurs- och tidskrävande lönsamhetsprövning från den stödbeviljande myndighetens sida. Om stödet begränsas till enbart bidrag, eventuellt förstärkt med villkorligt bidrag i vissa sammanhang, så bortfaller ett väsentligt skäl till att förlägga denna lönsamhetsprövning hos myndigheten. Bidraget skulle visserligen ingå som en viktig förutsättning för prövningen av enskilda projekt, men denna prövning borde kunna överlåtas helt på sökanden och hans bank. En sådan renodling av det statliga stödet kan visserligen medföra bortfall av vissa projekt som annars skulle ha kommit till stånd. Å andra sidan kan det antas, att en enklare stödhantering och en snabbare prövning av ansökningar i förening med ökad klarhet om de förutsättningar som gäller för projektens genomförande, skulle verka i motsatt riktning. I sista hand blir utfallet beroende av de bidragsnivåer som väljs.

TPR, Svenska kommunförbundet, LRF, Svenska Kraftverksföreningen, skogsstyrelsen, Efn, statens vattenfallsverk, BFR, Svenska Värmeverksföreningen, Hyresgästernas Riksförbund och RRV tillstyrker förslaget att den nuvarande stödformen med bidrag och lån ersätts med direkta bidrag, villkorliga bidrag och lånegarantier.

Enligt *TPR*'s mening har villkoren för stödgivning genom OEF:s verksamhet varit alltför snävt utformade. För transportsektorn föreligger många gånger svårigheter att mer noggrant beräkna den förväntade samhällsekonomiska lönsamheten av olika projekt. *TPR* anser det angeläget att stödkriterierna ger möjlighet att pröva nya transporttekniker i praktisk tillämpning.

Efn ifrågasätter fördelarna med att man i något fall tar ut försäkringsavgifter för de villkorliga bidragen. Sådana avgifter motiverar i praktiken endast ett lägre bidragsbelopp men orsakar extra administration.

Svenska Värmeverksföreningen är tveksam till värdet av lånegarantier för kommunala värmeverk, för vilka kreditsäkerheten i allmänhet inte är

något problem. Föreningen vill i sammanhanget understryka att stöd bör kunna utgå även till anläggningar som byggs med etablerad teknik.

RRV delar OED:s uppfattning att det nuvarande lånestödets olika funktioner bör renodlas. RRV tillstyrker förslaget att den nuvarande stödförmen med lån ersätts med lånegarantier.

Beträffande OED:s förslag att lånegarantierna kompletteras med bidrag och villkorliga lån anför RRV att det i olika sammanhang har framhållits att den stora osäkerheten om de tekniska och ekonomiska förutsättningarna vid produktion och användning av fasta bränslen – och därvid särskilt skogsbränsle och torv – är ett mycket stort hinder för en omfattande oljereduktion. Villkorliga bidrag (liksom lån med villkorlig återbetalningsskyldighet) kan avlasta den som gör investeringar i produktionen eller användningen av fasta bränslen en del risker. Enligt RRV:s mening är det därför mycket som talar för ett system med villkorliga bidrag. RRV vill dock understryka att ett system med villkorliga bidrag (liksom med villkorliga lån) kan ge upphov till omfattande och kostsamma prövningar när bidrag skall utbetalas. Risken för detta blir än större om man – som OED föreslår – kopplar en eventuell utbetalning till de faktiska utfallen i projektet. Villkoren för utbetalning av de villkorliga bidragen bör därför övervägas noga.

2.4.2 Åtgärder som kan stödjas

I fråga om vilka olika typer av oljeersättande åtgärder som skall vara kvalificerade till stöd, anser OED att ett ökat stöd till sådana åtgärder som i utvecklingskedjan faller efter den första PoD-anläggningen är nödvändig.

IVA, Svenska kommunförbundet, SCPF, Sveriges Industriförbund och Efn ställer sig bakom förslaget och PoD-begreppet bör få denna vidare tolkning.

IVA vill understryka förslaget att PoD-stöd skall kunna lämnas inte bara till den första anläggningen av ett visst slag utan även till flera, eventuellt i en fallande skala. Särskilt gäller detta i fråga om system som delvis skräddarsys och där nya system är helt identiska. Rena kopior bör endast få del av det förmånligare PoD-stödet i situationer där annars en väsentlig fördröjning av teknikspridningen kan befaras.

SCPF tillstyrker förslaget i synnerhet när de efterföljande anläggningarna inkorporerar nykonstruktioner eller systemförbättringar, vilket ofta är fallet i processindustrin där inga system är identiska. Ytterligare ett skäl att medge större flexibilitet vid beviljningen av PoD-anslag är enligt SCPF att åtskillig tid ofta förflyter mellan beslut, idrifttagande och utvärdering av en PoD-anläggning, varigenom introduktionen av den nya tekniken försenas. Sveriges Industriförbund och Efn framför liknande synpunkter.

OED har i sitt betänkande inte närmare berört frågan om ett fortsatt stöd till utbyggnad av små vattenkraftverk. Statens energiverk har för avsikt att

arbeta med frågor gällande utbyggnad av små kraftverk och därvid pröva bl. a. om erforderlig utbyggnad kan fås tillstånd genom andra åtgärder än ekonomiskt stöd. I avvaktan på detta arbete anser verket att stöd till små vattenkraftverk även fortsättningsvis bör lämnas enligt nu gällande regler. *Naturvårdsverket* har bl. a. berört frågan om små vattenkraftverks miljöeffekter och framhållit att dessa, som ofta i det enskilda fallet ter sig föga omfattande, i ett större sammanhang dock kan vara betydande. Särskilt från fiskesynpunkt kan effekterna vara starkt negativa, då utbyggnaden når upp i de små vattendrag som tidigare varit obetydligt störda. De miljömässiga frågorna måste därför ägnas stor uppmärksamhet då statligt stöd kan komma i fråga. Verket har i princip avstyrkt en mer omfattande utbyggnad av småkraftverk i orörda vattensystem och rekommenderat att en planmässig utbyggnad sker med inriktning på redan berörda vattendrag.

LRF anser det angeläget, bl. a. ur regionalpolitisk synpunkt, att anläggandet av små vattenkraftverk stimuleras framför allt i glesbygd och Norrlands inland, där så kan ske utan att naturvärden påverkas negativt i alltför hög grad. *Svenska Kraftverksföreningen* vill fästa uppmärksamhet på detta område och vill framhålla att dess stödbehov bör övervägas vid den fortsatta behandlingen av OEF-stöd.

2.5 Delegering till de regionala utvecklingsfonderna

I den gällande stödförordningen anges storleksgränser för det stöd OEF kan meddela genom egna beslut, en undre begränsning på 50 000 kr. samt en övre begränsning på 25 milj. kr. — över vilken regeringen fattar beslut efter yttrande av OEF.

OED föreslår att de regionala utvecklingsfonderna handhar projekt understigande 300 000 kr. med undantag för förprojekteringen, för vilka bör gälla 50 000 kr.

Länsstyrelsen i Uppsala län, LRF, skogsstyrelsen, Efn och BFR är positiva till eller har inget att erinra mot *OED*'s förslag.

LRF tillstyrker att utvecklingsfonderna får ansvar för prövning och stödgivning av mindre projekt, men att undre gränsen för bidragsgivning bör sättas till 20 000 kr. Med den lokala erfarenhet som utvecklingsfonderna har är det också troligt att man får en bättre och snabbare prövning av dessa ärenden än om de skall handläggas på central nivå.

Skogsstyrelsen vill peka på dels att det administrativa arbetet med ärendena inte blir mindre för att de handläggs regionalt, dels att ärendena inte alltid kommer att behandlas likformigt över hela landet. I rapporten nämns inget om möjligheterna för en stödsökande att anföra besvär över av utvecklingsfonden fattade beslut. *Skogsstyrelsen* vill dock inte motsätta sig en decentralisering av beslutsrätten i vissa ärenden om de eventuella fördelarna med en sådan ordning överväger de nackdelar som finns med nuvarande ordning.

Efn kan tillstyrka OED:s förslag att öka den nedre beloppsgränsen till 300 000 kr. endast under förutsättning att statens energiverk får möjlighet att göra undantag för PoD-projekt. Till sådana knyts nämligen ofta FoU-verksamhet med stöd från energiverket eller annat programorgan. Under FoU har energiverket uppgiften att stimulera utvecklingen även av små system. För att få kontinuitet i statens agerande anser *Efn* därför att energiverket tills vidare skall ha möjlighet att i särskilda fall lämna PoD-stöd understigande 300 000 kr.

Landstingsförbundet delar OED:s uppfattning att det är positivt att föra ned olika former av avgöranden på lokal nivå.

Det finns dock andra och mer principiella skäl som gör att förbundet är tveksamt till om de regionala utvecklingsfonderna skall påföras mera omfattande uppgifter av det slag OED föreslår.

De regionala utvecklingsfondernas uppgifter är knutna till små och medelstora företag. Fonderna skall ge råd och stöd i företagets förändringsprocesser och därmed medverka i den tekniska förnyelsen av industrin. Landstingsförbundet förutsätter att det stöd till oljeersättande åtgärder som fonderna föreslås vara med och fördela enbart gäller företagsanknutna projekt.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att energi- och sysselsättningspolitiska aspekter bör väga tyngre än omsorgen om det nya energiverkets besluts- och styrningsmöjligheter. För att stimulera användning av inhemska bränslen inom exempelvis industrin behöver den nedre beloppsgränsen bibehållas. I annat fall kommer större delen av den kronobergska industrin sakna möjlighet att erhålla stöd. Det vore synnerligen olyckligt eftersom det finns stora tillgångar i skogsenergi och torv i länet och en betydande användning i mindre anläggningar därför är möjlig och nödvändig för att de energipolitiska målsättningarna skall kunna nås.

Lantbruksstyrelsen anför liknande synpunkter. Den föreslagna höjningen av den nedre stödgränsen från 50 000 kr. till 300 000 kr. kommer i stort sett att eliminera möjligheterna för jordbruksföretag att utnyttja den aktuella stödformen. Endast stora trädgårdsföretag kan komma ifråga. Lantbruksstyrelsen föreslår därför att nuvarande nedre stödgräns bibehålls.

Naturvårdsverket anser att med tanke på de angelägna stöden till gruppcentraler bör minsta stödbelopp utgå med 150 000 kr.

Statens energiverk framhåller att OED har föreslagit att den nedre gränsen för beviljning av stöd skall höjas från 50 000 kr. till 300 000 kr. Det innebär att antalet stödärenden reduceras väsentligt utan att det totala stödet eller oljeersättningen nämnvärt förändras. Energiverket anser att en sådan beloppsgräns bör gälla som huvudregel för det stöd som energiverket skall svara för. För vissa typer av projekt bör den dock vara lägre. Som komplettering av denna nivåbegränsning bör verkets ansvar gälla att anläggningar som ersätter 100 m³ olja per år ges stöd.

Statligt stöd till energiupphandling (DsI 1983: 24)

Utvärdering av energiupphandlingsdelegationens insatser samt förslag till fortsatt verksamhet.

Rapport från energiupphandlingsdelegationen (I 1982: 07)

ENERGIUPPHANDLINGSDELEGATIONEN

1983-09-26

Statsrådet Birgitta Dahl

Riksdagen beslutade med anledning av prop. 1982/83: 50 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. om ett investeringsprogram. Inom energiområdet innebar programmet följande åtgärder:

- ett bidrag till investeringar i distributionsanläggningar för fjärrvärme infördes. Stödet omfattar 10 % av investeringskostnaden för anläggningar som beställs under år 1983. 300 milj. kr. anvisades för detta ändamål.
- ett bidrag på högst 25 % av investeringskostnaden för förbränningsanläggningar avsedda för eldnings med främst torv utgår för anläggningar som beställs under år 1983. 200 milj. kr. har anvisats för detta syfte. Stödet har senare utvidgats när det gäller Norrbotten.
- 700 milj. kr. anvisades för stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet. 50 milj. kr. därav har särskilt avsatts för Norrbotten.

Energiupphandlingsdelegationen tillkallades för att ha hand om dels stödet till distributionsåtgärder och dels åtgärderna i samband med upphandling inom energiområdet. Stödet till torveldade anläggningar hanterades av oljeersättningsfonden under första halvåret 1983. Från den 1 juli handhas stödet av statens energiverk. Oljeersättningsfonden/statens energiverk skall i sin handläggning av dessa ärenden samråda med energiupphandlingsdelegationen.

Mot bakgrund av vad som nu har sagts kan konstateras att energiupphandlingsdelegationen har en central roll när det gäller genomförandet av investeringsprogrammet. Delegationen har emellertid också vissa mera långsiktiga uppgifter. En värdering av delegationens verksamhet vad gäller investeringsprogrammet och förslag till framtida inriktning av samhällets åtgärder i fråga om upphandling inom energiområdet skall enligt delegationens direktiv lämnas under hösten år 1983.

För att få ett underlag för delegationens bedömning av verksamheten vad gäller investeringsprogrammet och förslag till den framtida inriktningen har delegationen uppdragit åt konsultföretaget INDEVO att utarbeta en rapport. Med anledning av rapporten vill delegationen anföra följande.

Det oljeersättningsprogram som riksdagen har fastställt medför att energiinvesteringar om inemot 100 miljarder kronor skall genomföras under 1980-talet. Det har nu gått tre år av denna 10-årsperiod och oljeersättningsprogrammet är på god väg att genomföras.

Energiupphandlingsdelegationens uppgift kan sammanfattas som att söka samordna energianvändarnas efterfrågan med industrins produktionsförutsättningar. Annorlunda uttryckt är uppgiften att se till att den tidsbegränsade hemmamarknad som det svenska oljeersättningsprogrammet utgör målmedvetet utnyttjas för att ge långsiktiga effekter för svensk industri.

Det är också från industripolitiska utgångspunkter angeläget att den tid som återstår av programmet utnyttjas för att bygga upp en slagkraftig svensk exportindustri. Denna har enligt delegationens uppfattning goda förutsättningar att hävda sig väl på en växande internationell marknad. Delegationen vill i detta sammanhang erinra om den bedömning av investeringsbehovet för energiändamål i OECD-området som IVA gjort i rapporten "Energipolitiken och den industriella utvecklingen". Den exportpotential som föreligger är betydande.

På kort sikt har delegationens uppgift varit att följa upp att det investeringsprogram som riksdagen har beslutat om i anledning av regeringens ekonomisk-politiska proposition 1982/83: 50 får avsedd stimulansverkan. Delegationen har vidare haft till uppgift att medverka till att den efterfrågan som programmet har gett upphov till blir samordnad med industrins produktionsförutsättningar.

I konsultrapporten redovisas närmare energiupphandlingsdelegationens verksamhet som den bedrivits under det dryga halvår som delegationen hittills har varit i verksamhet. Av naturliga skäl har verksamheten kommit att präglas av just det kortsiktiga arbetet att söka bidra till att investeringsprogrammet förverkligas medan de långsiktiga frågorna, till vilka delegationen återkommer nedan, har fått skjutas i bakgrunden.

Uppgiften att samordna användarnas behov och tillverkarnas förutsättningar har inneburit att delegationen haft dels en formell roll som har gällt handläggning av ärenden om stöd, dels en mer informell mäklarroll. Den senare rollen har i praktiken förmodligen varit den mest betydelsefulla.

Det är nu för tidigt att dra bestämda slutsatser om hur investeringsprogrammet har utfallit. Dock pekar hittillsvarande erfarenheter på att avsett resultat kommer att uppnås. Volymen på fjärrvärmeinvesteringarna och spillvärmeanslutningarna synes ha ökat med 20 à 25 %. Efterfrågan på torvstødet kommer sannolikt att överstiga de av riksdagen beviljade medlen. Frånräknar man den övergång från flis till torv som stødet medfört blir den beräknade volymökningen ca 40 % under det aktuella året. Medräknas den senare effekten blir volymökningen över 70 % enligt hittillsvarande beräkningar. Enligt uppgifter från Svenska Värmeverksföreningen var den planerade utbyggnaden av torveldade anläggningar före stødets införande

190 megawatt. Enbart under år 1983 förväntas nu nybeställningar ske av över 600 megawatt torveldade pannor.

Av de särskilda stöd som stått till energiupphandlingsdelegationens förfogande har hittills ca 70 milj. kr. utnyttjats. Cirka 150 milj. kr. får anses bundna i praktiken. Merparten av det stöd som beslutats har kommit att utformas som en "försäkringsgaranti" för de först levererade anläggningarna av ny teknik som lämnat prototyp- och demonstrationsstadiet. Delegationen har därvid i begränsad omfattning delat den teknologiska risken med tillverkarna och i något fall med värmeleverantör vid samordnad upphandling. Härigenom har delegationen kunnat medverka till en marknadsintroduktion för tekniken för förbränning i snabba fluidiserade bäddar (FBC) som, kombinerad med kalktillförsel i förbränningsbädden, ger god effektivitet och låga utsläpp till rimlig kostnad. De FBC-anläggningar av aktuell typ som hittills har beställts har som bränsle, kol, biobränslen och avfall.

I den ekonomisk-politiska propositionen angavs att kolanläggningar i ytterligare 25 kommuner borde komma till stånd under resten av 1980-talet. Under året har beslut hittills fattats om uppförande av anläggningar i ett 10-tal kommuner. Beslut om att uppföra ytterligare anläggningar förväntas före årets utgång. I flera fall har FBC-teknik kommit till utnyttjande eller förväntas komma till utnyttjande.

Under året har också de stora värmepumparna fått sitt definitiva genomslag. De ekonomiska förutsättningarna, bl. a. till följd av låga elpriser, har normalt varit så gynnsamma, speciellt i kombination med det spillvärmestöd som har utgått under året, att några särskilda insatser från delegationens sida inte har varit erforderliga. I något fall har dock delegationen funnit skäl medverka i form av en riskdelningsgaranti, då värmepumpslösningen innehållit nya riskmoment.

Energiupphandlingsdelegationens kansli har medverkat i överläggningarna om storstädernas värmeförsörjning. En departementspromemoria Storstadsområdenas värmeförsörjning, m. m. (DsI 1983: 5) har tagits fram och en proposition till riksdagen i frågan kan förväntas i början av år 1984.

Mot bakgrund av vad som nyss har anförts kan konstateras att beslut redan har fattats om en betydande del av det investeringsprogram för 1980-talet som riksdagen har beslutat. Den uppföljning av hur kommunernas efterfrågan överensstämmer med industrins förutsättningar som delegationen fortlöpande har utfört synes visa att investeringsprogrammet också i huvudsak gett avsedd stimulanseffekt till svensk industri.

Den *långsiktiga* uppgiften för energiupphandlingsdelegationen är att skapa de inledningsvis nämnda förutsättningarna för att det oljeersättningsprogram som nu genomförs lägger grunden till en framgångsrik exportverksamhet när dagens svenska hemmamarknad volymmässigt avtar. Det är naturligt att man därvid koncentrerar det långsiktiga arbetet på produkter som har goda framtidsmöjligheter.

De produktområden som delegationen har definierat som särskilt intressanta för framtida svensk exportverksamhet är följande:

- avancerade miljövänliga förbränningsanläggningar
- värmepumpar
- avancerad kraftvärmeteknik
- fjärrvärmeteknik

Inom samtliga dessa områden föreligger exportmöjligheter antingen inom flera geografiska marknader, eller som t. ex. i fråga om fjärrvärmeteknik, begränsade geografiska men volymmässigt betydelsefulla marknader.

En strukturuomvandling inom energiutrustningsindustrin med sikte på att få fram företag som är starka inom områden som marknadsföring, utveckling, systemlösningar och finansiering är nödvändig. Delegationen har dock inte sett det som sin uppgift att medverka till en sådan strukturuomvandling. Detta är en fråga i första hand för företagen själva.

Energiupphandlingsdelegationen föreslår i fråga om det långsiktiga arbetets praktiska inriktning följande:

- Den stödhantering som energiupphandlingsdelegationen svarat för bör föras över till statens energiverk. Det är naturligt att framtida stödsatser av konjunktur- och energipolitisk natur slussas via energiverket. Mot bakgrund av de erfarenheter som delegationen hittills har vunnit under året föreslås
 - att stödet till investeringar i torveldade förbränningsanläggningar fortsätter under år 1984 men med lägre bidragsprocent. Ett begränsat stöd till fliseldade anläggningar, under samma period, bör övervägas.
 - att stöd till distributionsanläggningar för fjärrvärme som är avsedda för att utnyttja industriell spillvärme utgår även under år 1984 med hänsyn till att sådana investeringar är angelägna från både industripolitisk och samhällsekonomisk utgångspunkt.
 - att en samordning kommer till stånd mellan statens stöd till fjärrvärmeinvesteringar och stöd till bostadsanknutna tillförselsystem.
 - att de försäkringsgarantisystem vid marknadsintroduktion av nya produkter som energiupphandlingsdelegationen utarbetat överförs till statens energiverk.
- Energiupphandlingsdelegationen får i uppdrag fram till 1 juli 1985 att fortsätta arbetet med de långsiktiga frågorna syftande till att
 - stärka beställarfunktionen.

Sambandet mellan starka offentliga beställare och större företag har varit av avgörande betydelse för utvecklingen av de framgångsrika svenska exportindustrierna. Den stora splittringen som finns när det gäller upphandling av teknisk utrustning och många små beställare med egna specifikationer lägger hinder i vägen för utvecklingen av en rationell tillverkning av energiutrustning.

Beställarfunktionen kan utvecklas genom åtgärder som information till

många beställare om lämpliga systemlösningar, typgodkännanden av hela system, standardisering och samordnade upphandlingar. Energiupphandlingsdelegationen har tillsatt två arbetsgrupper som arbetar med dessa olika åtgärder inom områdena små värmepumpar och mindre biobränsleeldade anläggningar. Delegationen bör få i tilläggsdirektiv att närmare pröva dessa frågor.

- Koncentrerade insatser på produkter vars snara kommersiella genombrott får anses vara av strategisk betydelse för det svenska oljeersättningsprogrammet och för exportmöjligheterna. De produktionsområden som delegationen särskilt har intresserat sig för är den trycksatta svävbädden som ger förutsättningar för en effektiv och miljövänlig kraftvärmeproduktion, samt plasmatekniken. Delegationen bör slutföra sin hantering av sådana projekt.
- För att bättre ta tillvara de exportmöjligheter som de energipolitiska åtgärderna kan medföra har regeringen uppdragit åt delegationen att i samverkan med Sveriges exportråd utreda denna fråga. Utredningen leds av förre statsrådet Hadar Cars och syftar till utarbetande av ett program för verksamma exportsatsningar. Detta arbete bör fullföljas.
- Det arbete som har inletts av länsstyrelsen i Norrbottens län i fråga om upphandling bör slutföras. I sammanhanget bör övervägas om det är lämpligt att verksamheten i Norrbotten avslutas i år eller om en förlängning till del av nästa år kan vara motiverad.

När det gäller användningen av investeringsprogrammets medel vill energiupphandlingsdelegationen föreslå följande:

- stödet till förbränningsanläggningar eldade med främst torv bör tillföras medel så att alla de anläggningar som beställs under år 1983 kan få stöd. Delegationen beräknar behovet av medel till 370 milj. kr. Ytterligare medel bör tillföras statens energiverk i detta syfte. En ev. förlängning av stödet bör inte finansieras av delegationens medel.
- delegationen beräknar att det samlade behovet av medel för distributionsanläggningar för fjärrvärme kommer att uppgå till 225 milj. kr. Delegationen har noterat att för stöd till strategiska fjärrvärmeledningar har i departementspromemorian om storstädernas värmeförsörjning tagits upp ett belopp om 50–100 milj. kr. Delegationen har också noterat att i samband med förhandlingar om Sydgasprojektet har ett stöd till distributionsanläggningar på sammanlagt 50 milj. kr. aktualiserats. Mot bakgrund härav beräknar delegationen att det sammanlagda behovet av medel för stöd till distributionsanläggningar för fjärrvärme och naturgas uppgår till 375 milj. kr. Den hantering av ärenden som blir aktuell i samband med detta stöd bör utföras av statens energiverk.
- delegationen har hittills beviljat eller lämnat utfästelser om stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet på 150 milj. kr. Delegationen bedömer att ytterligare medel behövs i samband med åtgärder för en förstärkt beställarfunktion, samordnad upphandling samt

för pågående, större energiförsörjningsprojekt inom ramen för delegationens verksamhet. Sammanlagt beräknar delegationen 225 milj. kr. för fortsatta åtgärder inom delegationens ram under 1984 och 1985 i samband med upphandling inom energiområdet.

För att investeringsprogrammet skall kunna fullföljas hemställer energiupphandlingsdelegationen att regeringen föreslår riksdagen att de medel som har anvisats till investeringar inom energiområdet får fördelas på det sätt som nyss har framförts.

Beslut i detta ärende har fattats av delegationens ordförande i närvaro av ledamöterna Björgerd, Pettersson, Smids, Tham, Waldenby, de sakkunniga Annerberg, Nygårds, experterna Johansson, Welander, sekreteraren Gedung, de biträdande sekreterarna Jansson, Mattsson, Sandart och Schöllin. Sandart har varit föredragande.

På energiupphandlingsdelegationens vägnar

Ulf Dahlsten

Kaj Sandart

Innehåll

	Sid.
Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
1 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter	3
2 Förslag till lag om särskild avgift för elektrisk kraft från kärnkraftverk	4
3 Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)	5
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.	7
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1983-10-27	9
1 Inledning	9
2 Föredragandens överväganden	10
3 Förslag till riksdagen	13
3.1 Stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. för tiden 1 januari 1984–30 juni 1987	13
3.1.1 Inriktning och omfattning av stödet	13
3.1.2 Utformning av stödet för åtgärder för att ersätta olja, m. m.	17
3.1.3 Stödmottagare, villkor för olika slag av projekt	20
3.2 Uppföljning av 1983 års investeringsprogram	25
3.3 Investeringsprogram inom energiområdet för år 1984	27
3.4 Verksamhet inom energiupphandlingsområdet	34
3.5 Medelsbehov och finansiering	36
4 Upprättade lagförslag	43
5 Hemställan	43
6 Beslut	44

Bilaga 1

Sammanfattning av oljeersättningsdelegationens betänkande (DsI 1983:4) Statligt stöd till oljeersättning – utvärdering av OEF:s insatser och förslag till fortsatt verksamhet samt sammanställning över remissyttrandena	45
--	----

Bilaga 2

Statligt stöd till energiupphandling. Rapport från energiupphandlingsdelegationen (DsI 1983:24)	64
---	----

